

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 11.12.2002
KOM(2002) 714 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN
TILL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET, EKONOMISKA OCH SOCIALA
KOMMITTÉN OCH REGIONKOMMITTÉN**

Industripolitiken i ett utvidgat Europa.

SAMMANFATTNING

Konkurrenskraften - ekonomins förmåga att ge människor en hög och stigande levnadsstandard samt skapa hög sysselsättning i ett varaktigt perspektiv - är själva kärnan i de ambitiösa mål som sattes upp för Europeiska unionen vid Europeiska rådet våren 2000.

Om man ska uppnå detta hänger samman med Europeiska unionens förmåga att bevara och utveckla konkurrenskraften inom tillverkningsindustrin. Man får inte bortse från industrins ömsesidiga beroende av tjänstesektorn och det faktum att underentreprenörer anlitas i allt större utsträckning för företagstjänster har till synes fått tillverkningsindustrin att avta.

Ändå är ett dynamiskt näringsliv väsentligt om Europa skall kunna bevara och öka sitt välstånd och samtidigt uppnå sina omfattande sociala, miljörelaterade och internationella mål.

Europas industri är modern och klarar sig bra i många avseenden. Den långsamma produktivitetsökningen är dock ett stort orosmoment. Detta är anledningen till att EU:s industripolitik, som går tillbaka till 1990, nu inför utvidgningen granskas i detta meddelande för att få en garanti för att den fungerar på bästa sätt. Om man kan nå det målet kommer EU att kunna tillgodogöra sig de vinster som dess industriella potential ger framöver och dessutom gå vidare mot större mål.

Utvidgningen kommer att skapa många möjligheter för både nuvarande och blivande medlemsstater. Den kommer att bidra positivt till industrins övergripande konkurrenskraft.

En konkurrenskraftig tillverkningsindustri är hörnstenen i EU:s hållbara utvecklingsstrategi. Denna har tre pelare - den ekonomiska, den sociala och den miljörelaterade. Att kunna klara målet med en hållbar utveckling innebär att EU måste beakta alla tre pelarna lika mycket. Om man försummar en av dem missar man det övergripande målet. Därför är konkurrenskraften en viktig komponent om hållbarhetsstrategin skall lyckas.

Tre nyckelfaktorer för industrins konkurrenskraft förtjänar särskild uppmärksamhet: kunskaper, innovation och entreprenörskap.

- Europa måste ligga i spetsen kunskapsmässigt. Det har upprepade gånger framhållits att det behövs ytterligare insatser inom utbildning och forskning för att kunna ställa denna kunskap till industrins förfogande. Den nya tekniken, inkl. IKT, bioteknik och nanoteknik, måste utvecklas liksom förmågan och kompetensen att använda den.
- Europas industri måste bli mer innovativ. Varje sektor och varje verksamhet måste ständigt förnya och förbättra sina produkter, tjänster och processer. Förutsättningarna för att stimulera en kraftfull innovation måste finnas.
- Europa måste också våga ta risker och skapa nya och större företag. I Europa tycks man vara alltför motvillig till att låta företagen ta risker, alltför benägen att nöja sig med begränsad tillväxt i företagen och alltför motvillig att erkänna och belöna risktagarnas sociala bidrag.

Industripolitiken är av övergripande natur och syftar till att skapa ramvillkor som är gynnsamma för industrins konkurrenskraft. Verktygen, som är desamma som inom företagspolitiken, syftar till att skapa ramvillkor där företagare kan ta initiativ och utnyttja sina idéer och möjligheter.

Industripolitiken måste emellertid ta hänsyn till varje sektors särskilda behov och särdrag. Därför måste den tillämpas olika beroende på sektor. Många produkter, t.ex. läkemedel, kemiska produkter, bilar, omfattas av detaljerade sektorspecifika bestämmelser beroende på deras särskilda egenskaper och användning.

Industripolitiken måste därför ha både en horisontell bas och sektoriella tillämpningar.

För att garantera att industripolitiken hela tiden kan möta utmaningar av olika slag bör kommissionen också utföra ingående analysera och regelbundet kontrollera konkurrenssituationen inom dessa sektorer. Genom sådana lägeskontroller bör man kunna avgöra om policymixen är riktig.

Industripolitiken måste garantera att politiken på andra områden bidrar till konkurrenskraften i Europas industri. Den täcker därför ett mycket brett fält, även om många av de använda instrumenten är desamma som på andra politikområden. Industrins konkurrenskraft hänger samman med politiska åtgärder inom konkurrens, inre marknad, forskning och utveckling, utbildning, handel och hållbar utveckling.

Viktigast är att dessa instrument är avvägda efter de syften som de tjänar och att konsekvenserna för industrin noga beaktas. Industripolitiken måste därför följa en strikt arbetsmetod för att uppnå största möjliga dynamiska samverkan mellan de politiska åtgärderna.

Instrument som konsekvensanalys och kostnads-nyttanalys, som redan finns med i kommissionens politik, utvecklas och förfinas genom praktisk användning för att de politiska ingreppen skall bli väl anpassade efter behoven och förutsägbara i fråga om resultaten. Själva industripolitiken måste vara innovativ, t.ex. då man utarbetar nya och mindre inkräktande bestämmelser, inriktade på resultaten snarare än de medel som kan användas. Den skall ge industrin möjlighet att hitta sina egna tekniska lösningar och få industrin själv att engagera sig. Genom offentliga samråd måste man skapa största möjliga förståelse för olika frågor och politiska åtgärder.

Meddelandet tar upp frågeställningar och stakar ut vägen mot balanserade och integrerade lösningar. Att hitta dessa lösningar i det enskilda fallet och garantera att de tillämpas väl kräver ständig vaksamhet, analys och diskussion.

Kommissionens syfte med meddelandet är att det skall tjäna som utgångspunkt för en prövning om industripolitiken tillämpas på ett lämpligt och avvägt sätt.

- För det första uppmanas de andra gemenskapsinstitutionerna att diskutera den metod som presenteras i meddelandet och lämna sina synpunkter på den.
- För det andra är avsikten att undersöka på vilket sätt den egna politiken samverkar med industrins konkurrenskraft.
- Med tanke på att industripolitiken till största delen sköts av medlemsstaterna och inte av unionen uppmanar kommissionen för det tredje medlemsstaterna att pröva sin egen industripolitik mot bakgrund av meddelandet. Den öppna samordningsmetoden, som fastställdes av Europeiska rådet i Lissabon erbjuder en plattform för att diskutera, utveckla och förbättra den egna politiken.

Kommissionen uppmanar berörda parter att lämna sitt bidrag. Avsikten är att redovisa de uppnådda resultaten i slutet av 2003 och eventuellt lägga ytterligare förslag.

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN
TILL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET, EKONOMISKA OCH SOCIALA
KOMMITTÉN OCH REGIONKOMMITTÉN**

Industripolitiken i ett utvidgat Europa

Innehåll

I.	INLEDNING.....	7
II.	EU-INDUSTRINS KONKURRENSKRAFT.....	8
II.1	Industrin som grunden för Europas välstånd	8
II.2	En översikt över den europeiska industrin: vissa utvecklingstendenser, starka sidor och svaga punkter.....	9
II.2.1.	Den europeiska industrin är i många avseenden modern och konkurrenskraftig	9
II.2.2.	...men uppvisar en långsam produktivitetstillväxt	11
II.2.3	Små och medelstora företag, gradvis integrerade i kluster och produktionsnätverk, spelar en central roll	12
III.	UTVIDGNINGENS KONSEKVENSER FÖR INDUSTRI.....	13
III.1.	Betydande – men ojämna – framsteg har redan gjorts.....	13
III.2.	Vissa områden kommer fortfarande att kräva särskild uppmärksamhet.....	14
III.3.	Utvidgningen erbjuder nya möjligheter att omorganisera för att bli mer konkurrenskraftig	14
IV.	DE INDUSTRIPOLITISKA UTMANINGARNA I ETT UTVIDGAT EUROPA...	15
IV.1.	Globaliseringsutmaningen.....	15
IV.2	Tekniska och organisatoriska förändringar	16
IV.3	Innovationens och entreprenörskapets viktiga roll	16
IV.4.	Hållbarhet och nya samhällskrav	17
V.	HUR KAN MAN GÅ VIDARE?.....	18
V.1	Övergripande faktorer som främjar konkurrenskraft och tillväxt.....	18
V.1.1	Att främja innovation, kunskap och forskning.....	19
V.1.2	Entreprenörskap	20
V.1.3.	Att främja en hållbar struktur för industriproduktionen.....	21
V.2.	En omprövning av EU:s industripolitiska strategi	21
V.2.1.	Ramvillkorens grundläggande betydelse	21

V.2.2.	En mer systematisk EU-strategi för att förbättra ramvillkoren.....	24
V.2.3.	Att förbättra integreringen av EU:s politik på olika områden som inverkar på industrins konkurrenskraft	26
V.2.4.	Att tillgodose de särskilda behoven hos kandidatländernas industri	28
V.2.5.	Att sträva efter en bättre global samhällsstyrning.....	29
V.2.6.	Den omprövade strategins betydelse för olika sektorer	30
VI.	SLUTSATS	31
	BILAGA.....	33

I. INLEDNING

De allmänna principerna för EU:s nuvarande industripolitik beskrevs i ett meddelande som antogs 1990¹. Syftet var att fastställa ramvillkor för att näringslivet skulle kunna öka sin konkurrenskraft, vilket om nödvändigt skulle kompensera för marknadsmisslyckande. I detta sammanhang skulle man utnyttja tillgängliga instrument inom gemenskapens andra politikområden.

Sedan dess har den politiska situationen förändrats. Europeiska gemenskapen har blivit Europeiska unionen med 15 medlemsstater och ytterligare 10 på väg att ansluta sig. Den inre marknaden har förstärkts genom en gemensam valuta och utvidgats till att även omfatta Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och kandidatländerna. Uruguayrundan ledde till att reglerna för världshandelssystemet fick en betydligt större räckvidd

Den politik som antogs 1990 har utvecklats i flera meddelanden de senaste tolv åren². Strategin har därmed med tiden förfinats, inte minst för att understryka den centrala roll som kunskap och innovation spelar i en global ekonomi, även om de grundläggande parametrarna har varit oförändrade.

I ett annat meddelande³ tidigare i år riktades uppmärksamheten mot nedgången i EU:s produktivitetstillväxt och varnades för att detta kunde göra det omöjligt att uppnå det **mål som Europeiska rådet fastställde vid sitt möte i Lissabon 2000, dvs. att EU år 2010 skall vara världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi med förmåga att skapa en varaktig tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och större social sammanhållning**. Konkurrenskraftens betydelse och det ökade behovet av synergieffekter mellan industripolitiken, FoU-politiken och den inre marknaden betonades ytterligare genom stats- och regeringschefernas beslut vid Europeiska rådets möte i Sevilla om en ny rådskonstellation som skall behandla alla frågor rörande konkurrenskraft.

I takt med att välbefindandet ökar blir frågor som hållbarhet och säkerhet allt viktigare för de europeiska medborgarna. Detta avspeglades i att **Europeiska rådet vid sitt möte i Göteborg 2001 antog en EU-strategi för hållbar utveckling** som går ut på att man samtidigt skall försöka uppnå målen inom de tre pelare – den ekonomiska, den sociala och den ekologiska – som strategin grundas på. För att strategin skall bli effektiv måste det finnas en inbördes samstämmighet mellan den politik som förs inom respektive pelare.

Industripolitiken spelar en viktig roll i EU:s strävan att uppnå Lissabon- och Göteborgsmålen. Med tanke på den nära förestående utvidgningen, som kommer att förändra Europas industriella landskap avsevärt, och de särskilda problem som industrin i de nya medlemsstaterna dras med är en omprövning av politiken lämplig för att se till att EU har de

¹ *Industrial Policy in a competitive and open environment: guidelines for a Community approach* (KOM(90) 556 slutlig).

² I 1993 års vitbok om tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft betonas vikten av små och medelstora företag, infrastruktur och ny teknik. I ett meddelande 1994 (*An industrial competitiveness policy for the European Union* (KOM(94) 319 slutlig) läggs tonvikten på immateriella tillgångar och industriellt samarbete. Globaliseringsfrågan behandlades i ett meddelande 1999 ("De europeiska företagens konkurrenskraft i samband med globaliseringen – Stimulansåtgärder") (KOM(1998) 718 slutlig).

³ Produktivitet: nyckeln till konkurrenskraft för medlemsstaternas ekonomier och företag (KOM(2002) 262 slutlig).

verktyg som krävs för att tillgodose behoven i ett utvidgat EU. Denna omprövning skall bidra till synergi mellan industripolitik och andra politiska åtgärder för att uppnå målen i Lissabonstrategin.

Industripolitikens viktigaste mål måste förbli att utveckla Europeiska unionens tillväxtpotential. Syftet är att stärka unionens förmåga att skapa större tillväxt och generera högre levnadsstandard samt mer varaktig sysselsättning.

Om man skall kunna uppnå detta mål **måste unionens industriella bas konsolideras genom särskilda åtgärder.** En livskraftig industri genererar externa effekter på ekonomin som helhet, ökar tillväxtpotentialen, skapar ekonomisk dynamik samt främjar innovation och utbildning som en följd av det ökade kompetensbehovet. På så sätt spelar industripolitiken en viktig roll med sin koncentration på strategier, utformning av gynnsamma betingelser och ett tydligt stöd till sådana investeringar som kan generera tillväxt. På grundval av den övergripande metoden vars syfte är att skapa lämpliga ramvillkor bör vissa prioriteringar kunna göras för att underlätta utvecklingen inom områden med stor potential. Denna metod måste nära samordnas med övrig EU-politik som också kan främja eller beledsaga utvecklingen av unionens industriella bas.

Företagen kommer även i fortsättningen att ha huvudansvaret för sin konkurrenskraft. Genom att i högre grad omsätta sitt sociala ansvarstagande i handling bidrar de också till att uppnå EU:s miljö- och socialpolitiska prioriteringar.

Detta meddelande utgör startpunkten för en process inom ramen för de mer övergripande dagordningar som antogs i Lissabon och Göteborg. Kommissionen hoppas att det skall leda till en bred debatt om hur man kan förbättra industripolitikens bidrag till industrins konkurrenskraft och öka integrationen mellan EU:s olika politiska instrument som är av betydelse för industrins konkurrenskraft.

II. EU-INDUSTRINS KONKURRENSKRAFT⁴

II.1 Industrin som grunden för Europas välstånd

En stark och konkurrenskraftig industri är nödvändig för att Europa skall kunna upprätthålla och öka sitt välstånd och samtidigt förverkliga sina mer övergripande sociala, ekologiska och internationella ambitioner.

EU:s totalproduktion har ökat från 52 % 1970 till 71 % 2001, medan tillverkningsindustrins andel under samma period har sjunkit från 30 % till 18 %⁵. Denna expansion av tjänstesektorn har fått de politiskt ansvariga att inte ägna tillverkningsindustrin tillräcklig uppmärksamhet, eftersom de har låtit sig invaggas i den **utbredda, men felaktiga, tron att tillverkningsindustrin inte längre spelar någon viktig roll i kunskapsekonomin och informations- och tjänstesamhället.** Denna statistiska utvecklingstendens är en följd av två

⁴ Till analysen i detta avsnitt hör en separat statistikbilaga SEC(2002) 1340 med de tabeller och diagram som nämns i texten.

⁵ Tjänstesektorn omfattar: parti- och detaljhandel; hotell- och restaurangverksamhet; transport och magasinering; kommunikation; finansiell verksamhet; försäkring, fastighetsverksamhet, företagstjänster, samt samhälls- och personliga tjänster. I det sistnämnda ingår offentlig förvaltning, hälso- och sjukvård, utbildning, försvar samt "andra samhälls- och personliga tjänster".

krafter: dels en hög produktivitetstillväxt inom tillverkningssektorn jämfört med tjänstesektorn, dels en därav följande välbefindelseökning som har lett till mer än proportionella ökningar i efterfrågan på hushållsinriktade tjänster och persontjänster⁶. Tack vare produktivitetshöjningar har det relativa priset på industrivaror samtidigt sjunkit över tiden.

Det ömsesidiga beroendet mellan tjänste- och tillverkningssektorn har med tiden också blivit allt starkare, vilket framgår av input-output-uppgifter. Statistiken över de samlade nationalräkenskaperna döljer det faktum att tillverkningsföretagen har lagt ut sådan verksamhet på underleverantörer som inte direkt hör till branschen och som tidigare redovisades som en del av tillverkningen. Tillverkningsindustrins ökade efterfrågan på insatztjänster har bidragit till den ökade produktionen av företagstjänster, som år 2000 svarade för 48,3 % av de femton EU-ländernas BNP (se diagram 1.3)⁷.

Denna utveckling hänger samman med den kvalitets- och kvantitetsmässiga betydelsen av den kunskap som ekonomisk verksamhet är beroende av. Det är kunskap och ekonomins förmåga att omvandla den till tekniska och kommersiella tillämpningar som leder till produktivitetshöjningar och den därav följande utmaningen att försöka upprätthålla konkurrenskraften. Tillgången på och tillväxten av humankapital spelar en avgörande roll. Det faktum att **kunskaperna blir alltmer komplexa har lett till en större specialisering inom industrin och är skälet till avknoppningstrenden**, särskilt av IKT-relaterade och andra kunskapsintensiva tjänster som ger upphov till innovation och produktdifferentiering och bidrar till produktivitetshöjningar.

Kopplingarna mellan tillverkningssektorn och tjänstesektorn handlar dock om mycket mer än bara avknoppning. Det har utvecklats en hel rad tjänster som har samband med eller ingår i produkter. Dessa tjänster utförs vanligen av specialiserade tjänsteföretag och är beroende av tillverkningsindustrin. Tillverkningsindustrins innovationer har också banat väg för helt nya tjänstekoncept, vilket till exempel har skett inom telekommunikations- och informationstekniken. Industrins konkurrenskraft är i gengäld beroende av bra och kostnadseffektiva transport-, finansierings- och företagstjänster. Trots detta är det i slutändan ändå inom tillverkningsindustrin som flertalet nya tekniska tillämpningar införs och leder till ett ekonomiskt värde. Kunskapsbaserade vetenskapliga genombrott leder dessutom bara till nya produkter om det finns en stark och effektiv tillverkningsbas som kan tillverka dem.

Med tanke på hur viktig denna utveckling är behandlas det ömsesidiga beroendet mellan tillverkningssektorn och tjänstesektorn inom ramen för detta meddelande.

II.2 En översikt över den europeiska industrin: vissa utvecklingstendenser, starka sidor och svaga punkter

II.2.1. Den europeiska industrin är i många avseenden modern och konkurrenskraftig

Ställda inför en växande global konkurrens **har de flesta industrisektorer i Europa gjort stora ansträngningar att förbättra sin produktionsinfrastruktur och införa nya organisationsformer**. Investeringar i kapitalutrustning, intern forskning eller kontakter med forskarvärlden har lett till att de allra senaste rönen har fått stor spridning inom branscher som

⁶ När inkomsterna ökar stiger efterfrågan på tjänster mer än proportionellt, dvs. inkomstelasticiteten för efterfrågan på tjänster är mer än 1.

⁷ Denna övergripande definition av företagstjänster omfattar hela "tjänstesektorn" utom samhällliga och personliga tjänster.

textil, livsmedel, möbler, jordbruk, fiske, detaljhandel, verkstadsindustri och kemikalieindustri. Alla dessa sektorer räknas som medel- eller lågteknologiska och använder numera innovativa och teknikbaserade processer i sin produktion.

Denna utveckling har lett till att det krävs **mer kvalificerade yrkeskunskaper** för olika arbetsuppgifter, vilket i högre grad än det stigande antalet högteknologiska sektorer inom den totala produktionen är skälet till den stigande efterfrågan på kvalificerad arbetskraft. Samtidigt som industrins efterfrågan har utvecklats till förmån för högre utbildningsnivåer, vilket innebär att industrins konkurrenskraft i allt högre grad kommer att vara beroende av humankapitalets kvalitet, har den genomsnittliga utbildningslängden för den arbetande befolkningen inom EU stadigt ökat. På 87 % respektive 90 % av utbildningsnivåerna i USA och Japan är situationen i EU emellertid fortfarande sämre än i de viktigaste konkurrentländerna (se diagram 6.1). De offentliga utgifterna på utbildningsområdet som procentuell andel av BNP har också minskat stadigt från 5,7 % år 1990 till 5 % år 2001, även om de fortfarande ligger på en relativt hög nivå. Detta rimmar illa med Lissabonmålen om kraftigt ökade investeringar per capita i mänskliga resurser. De privata investeringarna i utbildning, livslångt lärande och forskning är också mycket lägre än hos våra viktigaste handelspartner. Det är också tveksamt om investeringarna i utbildning är effektiva.

Stora investeringar i miljöskydd⁸, ren teknik och miljövänliga produktionsprocesser har också **gjort det möjligt för den europeiska industrin att ta itu med frågan om hållbar utveckling** och försöka bryta sambandet mellan produktion och tillgängliga utsläppsindikatorer⁹.

Delvis på grund av den inre marknadens växande betydelse och införandet av euron, men också som en följd av den världsomspännande konsoliderings- och omstruktureringstrenden förekom det en betydande fusions- och förvärvsaktivitet inom EU under andra hälften av 1990-talet. Inom tjänstesektorn ökade plötsligt fusions- och förvärvsaktiviteten och överträffade EU:s mål efter 1995, medan den inte var lika intensiv inom resten av ekonomin. Detta berodde främst på att avregleringen av tjänstesektorn ägde rum sent (jämfört med resten av ekonomin) och även på de minskade restriktionerna för att driva statliga monopol. Fusions- och förvärvsaktiviteten inom EU nådde en topp på 16 750 transaktioner år 2000, men har därefter avtagit. Allt eftersom spridningen av aktieinnehavet ökar är det möjligt att fusions- och förvärvsaktiviteten i framtiden åter kan börja öka¹⁰.

Den europeiska industrin är fortfarande en dominerande kraft inom världshandeln. Nya handelspartners utökade närvaro på världsmarknaderna har lett till att EU:s andel av världens export har minskat. Denna trend är emellertid inte lika markant för EU som för USA och Japan. EU:s andel sjönk från i genomsnitt 19,3 % under perioden 1991–95 till 18,4 % år 2002. Under samma period sjönk USA:s andel från 15,1 % till 12,1 % och Japans andel från 12,2 % till 8,2 % (se tabell 2.1 och diagram 2.3). Inom en del nyckelsektorer som bilindustrin och flyg- och rymdindustrin och beträffande vissa kategorier av telekommunikationsutrustning har EU-företagen blivit världsledande. Handelsbalansen – som nio av de tio senaste åren har uppvisat ett överskott på mellan 1 % och 2 % av BNP – och den stigande trenden för

⁸ De totala utgifterna för miljöskydd har stigit till 2 % av industrins totala förädlingsvärde.

⁹ Trots att industriproduktionen har ökat med 30 % sedan 1985 har till exempel koldioxidutsläppen minskat med 11 % och utsläppen av försurande gaser med omkring 50 % under samma period. (Kommissionens konkurrensrapport 2002).

¹⁰ Se *Mergers and Acquisitions, European Economy, Supplement A*, nr 12, december 2001.

varuexporten i förhållande till EU:s BNP bekräftar EU-industrins starka konkurrensställning inom världshandeln (se diagrammen 2.1 och 2.2).

II.2.2. ...men uppvisar en långsam produktivitetstillväxt

Även om några små EU-länder har noterat enastående produktivetsförbättringar under 1990-talet **har produktivitetstillväxten inom den europeiska tillverkningsindustrin varit mycket sämre än i USA** (se tabell 4.2). Stora skillnader uppstod under decenniets senare hälft, då EU hade en tillväxttakt på 3,2 % jämfört med 5,5 % i USA för åren 1996–2000. Även om det kan finnas problem med produktivetsmätningarnas exakthet visar uppgifterna att den amerikanska arbetsproduktiviteten har tilltagit, särskilt jämfört med situationen under andra hälften av 1980-talet. Produktivitetstillväxten är lägre för EU-ekonomin som helhet än för tillverkningsindustrin, vilket beror på ett relativt sett svagare resultat inom tjänstesektorn. Den visar en markant nedgång från i genomsnitt 1,9 % under första hälften av 1990-talet till 1,2 % under perioden 1995–2001. Totalt sett **tyder dessa siffror på en allvarlig försämring av EU:s tillväxtpotential** och ett uppenbart hot mot dess industris konkurrenskraft. I kommissionens konkurrensrapporter för 2001 och 2002 slogs det fast att otillräcklig innovationsverksamhet och dålig spridning av informations- och kommunikationsteknik är avgörande orsaker till Europas dåliga produktivitetstillväxt.

Det är idag allmänt erkänt att det finns en koppling mellan införande av informations- och kommunikationsteknik (IKT) och produktivitetstillväxt. EU:s IKT-utgifter har ökat gradvis de senaste åren, från 5,4 % av BNP år 1996 till 7,1 % av BNP år 2001, vilket nästan utplånade skillnaden jämfört med de amerikanska siffrorna som sjönk markant 2001. De senaste årens **ökning av IKT-utgifterna har emellertid ännu inte lett till produktivitetshöjningar**.

Trots att vissa EU-företag håller världsklass i fråga om innovation visar å andra sidan den låga andelen patent och FoU-verksamhet i EU jämfört med EU:s viktigaste konkurrenter att **Europas resultat på innovationsområdet fortfarande är alltför dåligt**. Den europeiska resultattavlan för innovation (*European Innovation Scoreboard*) visar att även om de EU-länder som ligger bäst till har ett försprång före USA och Japan, så sackar EU som helhet efter i fråga om de flesta av de 17 innovationsindikatorerna. Satsningarna på forskning i EU, som uppgick till 1,9 % av BNP år 2000 (2,7 % i USA och 3 % i Japan) är fortfarande alldeles för små och klyftan är ännu större om man bara ser till forskning inom den privata sektorn (den privata sektorn ensam svarar för 84 % av klyftan mellan EU och USA). Denna klyfta märks i antalet europeiska högteknologiska patent som uppgår till 28 per miljon invånare, vilket är särskilt avslöjande om man jämför med de EU-länder som ligger bäst till som Finland (138), Sverige (95) eller Nederländerna (58). En annan signifikant indikator är antalet forskare. Andelen forskare av den totala arbetskraften är 5,1 promille i EU. Motsvarande siffror är 7,4 för USA och 8,9 för Japan. Ser man till antalet forskare enbart inom den privata sektorn är siffrorna 2,5 promille i EU, 7,0 i USA och 6,3 i Japan. Andelen forskare av den totala arbetskraften är 5,1 promille i EU. Motsvarande siffror är 7,4 för USA och 8,9 för Japan. Ser man till antalet forskare enbart inom den privata sektorn är siffrorna 2,5 promille i EU, 7,0 i USA och 6,3 i Japan.¹¹

Dessa omständigheter är förklaringen till EU:s mindre uppmuntrande konkurrensförmåga inom några av de segment av ekonomin som har de största förädlingsvärdena.

¹¹ Andelen forskare av den totala arbetskraften är 5,1 promille i EU. Motsvarande siffror är 7,4 för USA och 8,9 för Japan. Ser man till antalet forskare enbart inom den privata sektorn är siffrorna 2,5 promille i EU, 7,0 i USA och 6,3 i Japan.

Elektronikindustrin och tillverkningen av kontorsmaskiner och datorer är två slående exempel på kunskapsintensiva sektorer där EU bör bli bättre. År 2000 uppgick EU:s andel av OECD-ländernas totala export för dessa sektorer till 16,4 % respektive 12,3 %, jämfört med 23,7 % och 24 % för USA¹². Olika mått på komparativ fördel avslöjar att **EU tenderar att specialisera sig på medelteknologiska och mogna kapitalintensiva industrier** (se avsnitt 2). **Om det är väsentligt att behålla en stark position inom dessa sektorer**, som svarar för en högre andel av totalproduktionen och sysselsättningen, **bör EU försöka stärka sin ställning när det gäller möjlighetsskapande teknik** som informations- och kommunikationsteknik, elektronik, bioteknik eller nanoteknik, där unionen ofta ligger efter sina viktigaste konkurrenter. Teknikstyrda industrier ger inte bara upphov till kunskaper och teknologiska spridningseffekter i hela ekonomin, utan uppvisar också större produktivitetshöjningar (se diagram 4.1). Den europeiska industrins relativa svaghet på dessa områden och dess låga andel av ekonomin pressar ned EU:s totala tillväxt och produktivhetsresultat. Den relativt långsamma ändringstakten i EU:s produktionsstruktur har dessutom försvårat en snabb omplacering av resurserna för att utnyttja nya marknadsmöjligheter¹³.

Europas svaga produktivitetstillväxt och relativt låga sysselsättningsnivå kan slutligen också bero på kvarvarande strukturproblem. Det handlar bland annat om uppdelningen av vissa tjänste- och produktmarknader och – trots de framsteg som noterades under 1990-talet – kvarvarande hinder för den geografiska rörligheten samt omfattande kunskapsgap hos många kategorier av arbetstagare.

II.2.3 Små och medelstora företag, gradvis integrerade i kluster och produktionsnätverk, spelar en central roll

De små och medelstora företagen är ryggraden i det europeiska näringslivet (se tabell 7.1)¹⁴. De svarar för ungefär två tredjedelar av sysselsättningen och 60 % av det totala mervärdet. De stimulerar ekonomins konkurrenskraft och tvingar stora företag att effektivisera och förnya sig. Många små och medelstora företag i Europa är dessutom internationella aktörer på nischmarknader. Deras export motsvarar 13 % av omsättningen.

Nya organisationsmönster, där stora företag ofta bedriver verksamhet via EU-omfattande produktions- och leverantörsnätverk, har också ökat de små och medelstora företagens betydelse. Med hjälp av informations- och kommunikationsteknik kan stora företag hantera omfattande leverantörsnät som kan bestå av hundratals små och medelstora företag. Stora företags resultat beror i allt högre grad på hur konkurrenskraftiga deras små och medelstora underleverantörer är, vilket i sin tur beror på dessa större företags ekonomiska situation.

Även om innovationskluster är beroende av regionala källor för sin konkurrenskraft, deltar även de allt mer i överstatliga kunskaps- och produktionsnätverk. **Företag som ingår i sådana kluster, i första hand små och medelstora företag, håller på att bli ett dynamiskt inslag i Europas industriella landskap och en källa till innovativa idéer.** En del europeiska

¹² OECD Main Science and Technology Indicators.

¹³ Strukturförändringar handlar om ekonomins förmåga att snabbt omplacera resurser i jakt på nya möjligheter och samtidigt ta tillvara sina starka sidor. I kommissionens konkurrensrapport 1999 slogs det fast att det finns ett samband mellan snabba strukturförändringar och produktions- och exporttillväxt.

¹⁴ Observatory of European SMEs 2002/No 2. Uppgifterna överensstämmer med en allmän definition av små och medelstora företag som även inbegriper mikroföretag.

kluster håller världsklass, däribland bioteknikklustren kring München och Stockholm – där företagen ofta är avknoppningsföretag från universiteten – och textilklustren i norra Italien¹⁵.

Större leverantörsnätverk har utvecklat förbindelserna mellan ekonomiska sektorer som kan tyckas sakna beröringspunkter, liksom mellan olika regioner och länder inom EU. Verkstadsföretag i centraleuropeiska länder som är omgivna av land – däribland små och medelstora företag – är till exempel beroende av efterfrågan på motorer och andra komponenter från skeppsvarv på andra platser. På samma sätt är små och medelstora företag inom beklädnadsindustrin beroende av kvalitet, tillgång och kostnad när det gäller syntetfibrer producerade av fibertillverkare med hjälp av råmaterial från kemikalieindustrin.

Även om de kan orsaka tillfälliga anpassningsproblem har ökade avknoppningar och nedskärningar av stora företag också skapat nya möjligheter och incitament till egenföretagande. **Fortfarande är det dock alltför få européer som vill bli egenföretagare** (se diagram 7.3). **Relativt få småföretag och mikroföretag i Europa blir dessutom tillräckligt stora** för att verkligen kunna konkurrera med de stora och dominerande aktörerna på hemmamarknaden eller träda in på utländska marknader.

III. UTVIDGNINGENS KONSEKVENSER FÖR INDUSTRI¹⁶

III.1. Betydande – men ojämna – framsteg har redan gjorts

Kandidatländerna har gjort **stora ansträngningar för att åstadkomma strukturreformer** och har uppnått en hög grad av makroekonomisk stabilitet och ekonomisk integration med EU. På den mikroekonomiska nivån har avreglering av marknader och privatisering åtföljts av betydande omstruktureringar inom industrin. De har också moderniserat sina institutioner, rättssystem och förvaltningar.

Ändå **finns det fortfarande stora skillnader när det gäller tillverkningsindustrins struktur mellan de nuvarande och de blivande medlemsstaterna.** I de sistnämnda är industrin inte lika specialiserad och fortfarande mer inriktad på lågteknologiska sektorer som livsmedel och drycker, textil, trävaror och basmetallindustrier. Men förändringar är på gång. I de länder som har kommit längst sker en tydlig utveckling av produktionen i riktning mot mer sofistikerade sektorer. Arbetsproduktiviteten ökar också snabbt, även om den i samtliga fall fortfarande bara uppgår till högst 50 % av genomsnittet i EU. Med ökade utländska investeringar och offentliga finansiella transfereringar i form av stöd inför anslutningen har alla kandidatländer fått del av en betydande kunskapsöverföring när det gäller teknik och organisation, liksom institutionellt lärande. Bara det samlade inflödet av utländska direktinvesteringar varierade år 2001 mellan 521 euro/invånare i Slovakien och 2 284 euro/invånare i Tjeckien¹⁷. Dessa trender har lett till **allt fler tecken på att länderna börjar komma ikapp och gradvis anpassar sig till EU:s industriella mönster.**

Även i de nuvarande medlemsstaterna har industrin i hög grad gynnats av den kommande utvidgningen och kunnat dra fördel av de bättre investeringsmöjligheterna i

¹⁵ Regionala kluster i Europa analyseras i *Observatory of European SMEs 2002, No 3*.

¹⁶ Utvidgningens effekter för industrin skall analyseras ytterligare i ett kommande dokument från kommissionen.

¹⁷ Källa: Eurostat från nationella källor. Rumänien och Bulgarien ingår inte. Uppgifter finns inte tillgängliga för Malta, Cypern och Turkiet.

kandidatländerna och möjligheten att få tillgång till högt kvalificerad arbetskraft till relativt låg kostnad. Samtidigt har liberaliseringen av handeln med industrivaror inom ramen för Europaavtalen och det gradvisa genomförandet av gemenskapens regelverk i de flesta sektorer gett EU:s industri en ny stor kundbas (ungefär 110 miljoner människor, inräknat Bulgarien och Rumänien).

III.2. Vissa områden kommer fortfarande att kräva särskild uppmärksamhet

Även om **näringslivet i de blivande medlemsstaterna i stort sett är redo att konkurrera** i ett utvidgat EU kommer en djupare integration ofrånkomligen att medföra en del **lokala problem**. Det kommer att krävas ytterligare omstruktureringar, särskilt inom stålsektorn där problem med överkapacitet kvarstår. Inom andra traditionella sektorer har ännu inte privatiserade storföretag svårigheter att klara av den ökade konkurrensen. Inom flera områden eller sektorer kan dessutom **kostnaderna för att följa gemenskapens regelverk**, inte minst miljölagstiftningen, på kort sikt ha en negativ inverkan på företagens kostnadsstruktur, även om bestämmelser om övergångsperioder bör lindra detta problem och kandidatländerna lättare kommer att få tillgång till beprövad teknik från de nuvarande medlemsstaterna.

Utvecklingen av entreprenörskap och små och medelstora företag har gått långsamt i kandidatländerna. Det beror bland annat på bristen på kunskaper och erfarenhet när det gäller företagsledning, organisation och teknik, problem med att få tillgång till finansiering, otillräckliga stödinstitutioner och svårigheter att gå samman i produktionsnätverk. I vissa länder gör företagsklimatet fortfarande tillvaron besvärlig för mindre företag. Hjälp, främst till de små och medelstora företagen, med att klara av dagens samhälls- och miljökrav kommer att bli avgörande för att säkerställa att de också kan dra full nytta av fördelarna med ett stabilt, accepterat och förutsägbart företagsklimat.

I de nuvarande medlemsstaterna kommer riskerna för företag förmodligen att vara koncentrerade till **små och medelstora företag i gränsregionerna**, särskilt inom arbetskraftsintensiva sektorer som kan möta lönekonkurrens. Med undantag för ett par sektorer, däribland textilindustrin, har industriprodukter från kandidatländerna sedan 1995 emellertid haft i stort sett fritt tillträde till EU och **de flesta av de förväntade anpassningarna har redan ägt rum**. Det är dessutom företag i gränsregionerna som kommer att gynnas mest av de nya möjligheterna, eftersom de inom många industri- och tjänstesektorer fortfarande har betydande komparativa fördelar jämfört med kandidatländerna.

III.3. Utvidgningen erbjuder nya möjligheter att omorganisera för att bli mer konkurrenskraftig

Med tanke på att skillnaderna mellan lönestrukturer och tekniska kvalifikationer kommer att bli större i ett utvidgat EU kommer industrin att ha bättre möjligheter att omorganisera för att bli mer konkurrenskraftig. Under övergångsperioden har kandidatländerna tenderat att specialisera sig på lågkostnadsproduktion – något som har lett till begränsade omflyttningar av produktionen från de nuvarande medlemsstaterna till kandidatländerna och därmed gjort det möjligt att behålla verksamhet i Europa som annars kunde ha utlokaliserats till länder utanför Europa.

Många företag har emellertid börjat tillämpa en strategi som går utöver passiv förädling av lågkostnadsproduktion genom att möblera om i sina värdekedjor och integrera företag från kandidatländerna på grundval av lokala tekniska insatstjänster och yrkeskunskaper. När lokala leverantörer och dotterföretag flyttar längre upp i

värdekedjan gynnas de i sin tur av större teknologiska spridningseffekter. Ett bra exempel på detta är bilindustrin.

Utvidgningen är på det hela taget redan en realitet för industrin och har skapat många möjligheter. För kandidatländerna är utmaningen att utveckla både yrkeskunskaper och institutions- och företagsstrukturer som förbättrar möjligheterna för lokala företag att framgångsrikt integreras i internationella produktionsnätverk. Industripolitiken bör försöka främja och underlätta en sådan utveckling för att frigöra medlemsstaternas fulla potential att uppnå ekonomisk konvergens. Samtidigt måste de industripolitiska verktygen också tillämpas på ett sätt som tar hänsyn till kandidatländernas särskilda behov.

IV. DE INDUSTRIPOLITISKA UTMANINGARNA I ETT UTVIDGAT EUROPA

IV.1. Globaliseringsutmaningen

År 1990 hade globaliseringen knappt blivit en politisk fråga. Nu erkänns den som en av de viktigaste förändringsfaktorerna i dagens ekonomiska system och samhällen. Kommissionen har redan analyserat dess inverkan på EU:s konkurrenskraft och fastställt möjligheter, utmaningar och politiska åtgärder¹⁸.

Nästan hela världen, även Kina och Ryssland, deltar nu i den marknadsbaserade internationella ekonomin. Det innebär att **nya marknader öppnas för EU:s produkter och tjänster**: som redan nämnts säljer EU-företagen en allt större andel av sin produktion på utländska marknader. Samtidigt ökar det konkurrensen från importerade varor och kan leda till att produktion omlokaliseras till länder med lägre faktorkostnader. Eftersom Europa inte kan konkurrera enbart utifrån kostnader **har kunskap en central roll att spela** för att hjälpa industrin att anpassa sig till det ökade tryck som globaliseringen medför inom alla sektorer – inte bara de högteknologiska. Det är i detta sammanhang viktigt att främja innovation och behålla, utveckla eller locka till sig högkvalificerat humankapital för att det utvidgade EU skall kunna ha kvar kunskapsbaserade verksamheter med ett högt förädlingsvärde inom sina gränser. Paradoxalt nog är geografiskt läge fortfarande en avgörande faktor för forskning och innovation i en globaliserad ekonomi¹⁹. **Det är därför lika viktigt som det alltid har varit att EU är attraktivt som produktionsplats.** EU bör i detta sammanhang undersöka om faktorer som exempelvis dess beskattning av produktionsfaktorer inte påverkar dess attraktionskraft negativt. På samma sätt är skapandet av innovationskluster en viktig prioritering i en allt mer nätverksbaserad ekonomi.

I en mer integrerad värld kan dessutom instabilitet snabbt sprida sig, vilket den snabba spridningen av tillväxtekonomiernas finanskriser under senare år har visat. **Globaliseringen kräver därför en industripolitik som snabbt kan reagera på oförutsedda händelser.**

Även om **globaliseringen kräver större konvergens** i lagstiftningen kan skillnaderna i tillvägagångssätt mellan EU och dess konkurrenter göra detta till en utmaning. Vanligen hanterar EU till exempel de risker som är knutna till industriprodukter (som miljö-, säkerhets- och hälsofrågor) genom förhandsförfaranden, t.ex. genom lagstiftning. I USA hanteras sådana

¹⁸ Se fotnot nr 2.

¹⁹ Det beror på vikten av "underförstådd kunskap" som till skillnad från information eller "kodifierad kunskap" inte är formaliserad och bara kan överföras genom social interaktion. Denna distinktion gjordes av R. Nelson och S.G. Winter (1982) i *An Evolutionary Theory of Economic Change*.

risker ofta genom den privata sektorns åtgärder tvingade därtill av rättsprocesser - huvudsakligen ett efterhandsförfarande. Svårigheten ligger i att få igång samarbete mellan ett system som bygger på allmänna krav och ett annat som bygger på rättsprocesser. Standarder och tekniska föreskrifter är andra områden där det kan bli svårt att förena de olika tillvägagångssätten.

IV.2 Tekniska och organisatoriska förändringar

Globaliseringen har åtföljts och förstärkts av tekniska förändringar, särskilt inom **informations- och kommunikationstekniken som kan användas för alla ändamål**. Den kan bidra till att öka produktiviteten inom alla branscher och påverka formgivning, produktion, distribution och marknadsföring av de flesta produkter och tjänster. Den har också främjat nya organisationsformer som avknoppning och de starka kopplingar mellan industrin och tjänstesektorn som understryks i analysen ovan. Den påverkar tillväxten långt utöver den IKT-producerande sektorn.

Det är kombinationen av informations- och kommunikationsteknik, nya företagslednings- och organisationsmetoder och en kvalificerad arbetskraft som kan leda till väsentliga förbättringar av konkurrenskraften. Tekniska och organisatoriska förändringar måste därför åtföljas av en ständig förbättring av arbetskraftens yrkeskunskaper – även i befattningar som traditionellt betraktas som okvalificerade – vilket är skälet till att livslångt lärande är så betydelsefullt. Hela arbetsorganisationen måste i själva verket inriktas på att hantera förändringar på ett positivt sätt och det skall finnas tillräckliga incitament för arbetskraften att anpassa sig till de nya kraven.

En avgörande utmaning för EU är att **se till att informations- och kommunikationsteknik införs på bred front** och används effektivt i alla branscher, även i branscher som betraktas som traditionella. Lissabonstrategin syftar till att förbättra villkoren för spridning av informations- och kommunikationsteknik. Det är därför det är så viktigt att centrala frågor som tas upp inom ramen för Lissabonprocessen kan lösas.

Tekniska förändringar handlar inte bara om informations- och kommunikationsteknik. Lovande teknik på andra områden är på frammarsch och har en enorm potential att förbättra industrins konkurrenskraft. Det handlar om bioteknik, nanoteknik och ren energiteknik. Det har också gjorts genombrott när det gäller nya material. Nya marknadsmöjligheter håller därför på att uppstå, men de kommer bara att kunna utnyttjas om EU:s industri förbättrar sin anpassningsförmåga, så att resurser snabbt kan omplaceras till följd av nya tekniska framsteg.

IV.3 Innovationens och entreprenörskapets viktiga roll

Utvecklade ekonomier kännetecknas av att entreprenörskap och innovation har en avgörande funktion som viktiga drivkrafter bakom tillväxten.

Motiverade företagare som är beredda att ta risker etablerar nya företag som är viktiga för att skapa nya arbetstillfällen. Särskilt i tider med en snabb teknisk utveckling är det viktigt att det **ständigt etableras nya företag och att befintliga företag växer, för att man skall kunna anpassa sig till nya marknadsmöjligheter och åstadkomma innovation och produktivitetstillväxt.**

Konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt baseras också mer och mer på innovation, dvs. på utveckling och ekonomiskt utnyttjande av nya eller förbättrade produkter och tjänster och på optimering av tillverkningsprocesser. Innovation gör att marknader hela tiden ombildas

och öppnar upp nya sektorer för ekonomisk och social verksamhet. Den är en angelägenhet för alla branscher, såväl gamla som nya.

Kunskap är den centrala ingrediensen för innovativ verksamhet. Innovation är i första hand resultatet av komplicerade och interaktiva processer genom vilka företag hämtar kompletterande kunskaper från andra organisationer och institutioner. Innovationer utgår dessutom mycket ofta från nya företagslednings- och organisationsmetoder som baseras på informations- och kommunikationsteknik, samt investeringar i ny utrustning och nya yrkeskunskaper. Andra former av innovation som rör salu- och marknadsföringsmetoder (*presentational innovation*) har också blivit allt viktigare i skapandet av ett ekonomiskt värde.

Kommissionen påpekade nyligen att Europa satsar mindre på FoU-verksamhet i förhållande till BNP än sina viktigaste konkurrenter²⁰. FoU-satsningarnas fragmentariska karaktär, det faktum att nationella forskningssystem är slutna och isolerade, de otillräckliga kopplingarna mellan industrin och forskningsbasen, samt skillnader mellan rättsliga och administrativa system inverkar menligt på FoU-investeringar och kunskapsskapande verksamhet. Dessutom uppvisar de europeiska satsningarna på forskning en låg produktivitet: **EU:s innovationssystem har inte tillräcklig kapacitet att omsätta nya kunskaper i värdeskapande nya eller förbättrade produkter, tjänster och processer.**

IV.4. Hållbarhet och nya samhällskrav

Den stigande materiella levnadsstandarden i Europa har lett till ökade krav på miljöskydd, arbetskvalitet, ett socialt ansvarstagande från företagens sida, konsumentskydd och skydd av folkhälsan.

Offentliga institutioner har ett ansvar att reagera på medborgarnas oro. Detta avspeglades i Europeiska rådets beslut i Göteborg 2001 att göra hållbar utveckling till ett viktigt politiskt mål. Hållbar utveckling har tre pelare: en ekonomisk, en social och en ekologisk. Industripolitiken måste alltså uppfylla **ökade samhälls- och miljökrav. Även företagen har en roll att spela för att dessa krav skall kunna uppfyllas.** Det är detta som är själva kärnan i debatten om företagens sociala ansvar.

De uppmuntrande framsteg som redan har gjorts för att bryta sambandet mellan industriproduktion och vissa förorenande utsläpp i EU har visat att **industrin kan stärka sin konkurrenskraft och öka sitt miljöskydd med stöd av en lämplig policy-mix.**

Ökade krav på säkerhet, hälsoskydd, konsumentskydd liksom socialt skydd beror delvis på allmänhetens oro över att en del ny teknik får konsekvenser som påverkar miljön och folkhälsan eller är av etisk karaktär. De kan också bero på farhågor om att globaliseringen kommer att leda till att den kulturella identiteten går förlorad, till ökad konkurrens från lågkostnadsländer eller till att de ekonomiska strukturerna undergrävs. De avspeglar allmänhetens rättmätiga frihet att välja hur det ökade välståndet skall användas. Kravet på företagens sociala ansvar återspeglar behovet av att se över hur företagen leds och kontrolleras.

Dessa krav från samhället kan också skapa nya affärsmöjligheter. Fokuseringen på miljöskydd har gett EU-företagen ett försprång inom miljötekniken och uppmuntrat dem att utveckla varaktiga produktionsmetoder baserade på livscykelanalyser. Kravet på en bättre

²⁰ I sitt meddelande "Mer forskning för Europa – Mot 3 % av BNP" (KOM(2002) 499 slutlig).

livskvalitet har öppnat upp marknader för fritidsaktiviteter. Genom att uppmärksamma konsumenternas oro, främst för livsmedlens kvalitet och säkerhetsfrågor har det också skapats nya marknadsnisch. Emellertid kan också nya krav ge upphov till ytterligare alternativkostnader.

Det gäller därför för politiken att skapa en balans, så att de ambitiösa Lissabon- och Göteborgsmålen kan uppnås. En stark ekonomisk tillväxt skapar de resurser som behövs för att uppfylla högre miljö- och samhälls krav, inte minst när den europeiska befolkningens åldrande ställer samhället inför betydande ytterligare krav.

Några av dessa frågor kan bara lösas ordentligt inom en **global institutionell ram**. Sådana strukturer och regler finns i stort sett redan för varuhandeln. Beträffande andra frågor, däribland konkurrensfrågan, har betydande framsteg gjorts när det gäller att förstärka det internationella samarbetet i utformningen och tillämpningen av konkreta regler och förfaranderegler. För miljö- och samhällsfrågor finns det emellertid fortfarande stora luckor i den globala ramen. Den globala samhällsstyrningen saknar ofta en metod att effektivt upprätthålla reglerna och den kan undergrävas av att viktiga aktörer inte deltar. Framsteg i dessa avseenden skulle kunna **bidra till att EU-företagen slipper att drabbas av kostnader eller andra bördor som deras viktigaste konkurrenter är befriade från samtidigt som de kan lämna ett positivt bidrag till att EU:s viktigaste politiska mål uppnås**. På så sätt ges också industrin en möjlighet att konkurrera och på samma gång uppfylla den europeiska marknadens samhälleliga och politiska krav.

V. HUR KAN MAN GÅ VIDARE?

Industripolitiken kommer att fortsätta att stödja sig på en rad faktorer som främjar konkurrenskraft och tillväxt. Förutom traditionella tillgångar som ett stabilt makroekonomiskt klimat är det viktigt att understryka vilken avgörande roll som spelas av innovation och kunskap, entreprenörskap och hållbarhet.

Med detta som utgångspunkt görs i detta kapitel en omprövning av EU:s industripolitiska strategi.

V.1 Övergripande faktorer som främjar konkurrenskraft och tillväxt

Europa har flera tillgångar som främjar en konkurrenskraftig utveckling och tillväxt av dess företag. Det handlar särskilt om följande:

- Ett stabilt politiskt och makroekonomiskt klimat med väletablerad lagstiftning som gör det möjligt för företag att planera bättre för framtiden, göra investeringar och växa.
- En inre marknad.
- En hög grad av social sammanhållning och en välutbildad och anpassbar arbetskraft som även om den ständigt måste bli bättre främst genom livslångt lärande och fortbildning är en central del av kunskapsekonomin.
- Sedan länge etablerade former för en dialog mellan arbetsmarknadens parter, som syftar till modernisering i enlighet med arbetsgivarnas och arbetstagarnas önskemål.
- Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som bidrar till användarindustriernas konkurrenskraft genom att erbjuda säkra kvalitetstjänster och samtidigt garantera

samhällsomfattande tjänster till konkurrenskraftiga priser'. Grönboken om tjänster i allmänhetens intresse, som skall läggas fram i början av 2003, kommer att främja en debatt om hur de bättre skall kunna tillgodose industrins behov av infrastruktur och utbildning.

- Avancerad nätverksamhet inom områdena energi, transport och telekommunikationer. Infrastrukturen behöver emellertid förstärkas kraftigt²¹, särskilt i de nya medlemsstaterna.

Även om man inte får glömma att dessa viktiga underliggande faktorer ständigt måste upprätthållas och förbättras finns en stabil grund alltså redan på plats.

Det behövs också i linje med Lissabonstrategin starkare politisk fokusering av de direkta drivkrafterna bakom den europeiska industrins tillväxt och produktivitet. Förutom en omfattande spridning av IKT har det i OECD:s och kommissionens arbete²² den senaste tiden betonats att innovation och entreprenörskap har en central funktion som viktiga drivkrafter bakom tillväxt och produktivitet. Även hållbar utveckling håller mer och mer på att bli en drivkraft bakom tillväxt och produktivitet för EU:s ekonomi. Industripolitiken måste fästa särskild uppmärksamhet vid att vårda dessa starka sidor.

V.1.1 Att främja innovation, kunskap och forskning

EU bör särskilt förbättra sina resultat på innovationsområdet genom att ta itu med en del kritiska innovationsfaktorer som ännu inte är tillräckligt utvecklade.

Enligt det mål som sattes upp vid Europeiska rådets möte i Barcelona bör investeringarna i **FoU** öka inom EU så att de motsvarar 3 % av BNP år 2010. Därför har kommissionen i ett meddelande²³ nyligen understrukt behovet av att skapa ramvillkor som bättre främjar privata investeringar i FoU och som garanterar en bättre användning av offentliga medel i industriforskningen. Ett initiativ till ett **europeiskt forskningsområde** (ERA) har också lagts fram för att komma till rätta med den uppsplittrade forskningen i Europa²⁴.

FoU är av avgörande betydelse för att öka EU:s tillväxtpotential. Kunskaper och innovation är basen för industrier med högt förädlingsvärde, t.ex. IKT, bioteknik och nanoteknik. På samma sätt måste industripolitiken och FoU skapa de rätta förutsättningarna för att stimulera innovation i linje med handlingsplanen om FoU som kommer att läggas fram för Europeiska rådet till våren.

Tekniska plattformar skulle kunna anses främja forum för samarbetet mellan intressenterna och utforma en långsiktig FoU-strategi för särskild teknik som innebär stora ekonomiska eller samhälleliga utmaningar, t.ex. väte som en ny energikälla. De skulle garantera synergi mellan myndigheter, användare, lagstiftare, industri, konsumenter och high tech-centra och betraktas som platser där grundforskning och tekniköverföring är nära sammankopplade. Det behövs överensstämmelse mellan forskningen som kan skapa nya möjligheter och lagstiftningen i ett senare skede som ger förutsättningarna för att utveckla och marknadsföra denna teknik.

²¹ Bättre tillgång till infrastruktur för bredbandskommunikation och tillkomsten av transeuropeiska nätverk är viktiga prioriteringar i detta sammanhang.

²² Särskilt OECD:s tillväxtprojekt 2001 eller kommissionens konkurrensrapporter.

²³ Meddelandet "Mer forskning för europa - Mot 3 % av BNP" (KOM (2002) 499 slutlig).

²⁴ I meddelandet "Europeiska området för forskningsverksamhet" (KOM (2002) 565 slutlig).

Investeringar i **immateriella tillgångar** och **humankapital** bör vidare stimuleras, så att befintliga kunskaper kan utnyttjas så effektivt som möjligt och få maximal spridning. Detta mål kan också främjas om bättre hänsyn tas till behoven inom de kunskapsintensiva tjänstesektorerna²⁵. En annan prioritering kommer slutligen att vara att uppmuntra och underlätta framväxten av **innovationskluster** och **nätverk**²⁶. I det här fallet har kommissionen redan erkänt lämpligheten av att omfördela de offentliga utgifterna till uppbyggnad av humankapital och FoU i enlighet med Lissabonstrategin²⁷.

De politiska strategier som formar regelsystemet för företag (när det gäller konkurrens och immateriell äganderätt), skatteincitament (en gynnsam skattebehandling av innovationsrelaterade utgifter) och finansieringsmöjligheter (forskning, finansiella tjänster, regionalpolitik) kan alla mobiliseras för att främja innovation. Synergieffekterna mellan alla dessa politikområden bör förstärkas för att maximera deras bidrag till tillväxtfrämjande innovation. Innovationens centrala roll i den kunskapsbaserade ekonomin förutsätter beslutsamma åtgärder av EU och medlemsstaterna.

Försvarsindustrin spelar en viktig roll i det här fallet. Till dess utmärkande drag hör att den är beroende av statliga order och att den ligger långt fram inom forskning och innovation. De innovativa effekterna av investeringar inom den här branschen får återverkningar på ekonomin som helhet, vilket framgår av exemplet från USA. EU måste titta närmare på försvarsindustrin efter den utveckling som skett inom flygplansindustrin och på satellitområdet.

V.1.2 *Entreprenörskap*

Företagsklimatet bör vara gynnsamt för etableringen av små och medelstora företag, deras tillväxt och utveckling samt för företagsverksamhet i allmänhet. Små och medelstora företags tillväxt försvåras av en begränsad tillgång till finansiering i början och mitten av deras livscykel, brist på yrkeskunskaper samt byråkrati och förhållandevis höga skatter (se diagram 7.1). Innovationsverksamheten inom små och medelstora företag skulle också kunna förbättras ytterligare genom samarbete och interaktion mellan medlemsstater samt genom en bättre tillgång till forskningsprogram, vilket skulle göra det möjligt för unga företag att hämta kompletterande kunskaper och utveckla den kompetens som krävs för att utveckla nya produkter och tjänster. Företagsandan bör slutligen uppmuntras ännu mer i utbildningsprogram redan i skolan.

Entreprenörskap är ett övergripande mål som precis som innovationspolitik kräver en samlad ansträngning inom flera politikområden som utbildning, den inre marknaden, finansiella tjänster, yrkesutbildning och skattepolitik. Att främja ett företagsvänligt klimat för etablering och utveckling av nya företag är en del av Lissabonstrategin och behandlades i Europeiska stadgan för småföretagen (som antogs av Europeiska rådet vid mötet i Feira år 2000). Diskussionerna om hur Europa kan bli mer företagervänligt kommer att sätta igång på nytt i och med den kommande **grönboken om företagande**.

²⁵ OECD (*Innovation and productivity in services*, 2001) har också utvecklat de kunskapsintensiva tjänsternas roll när det gäller innovation och tillväxt.

²⁶ I dagens forskning betonas vikten av att sammanbinda de olika aktörerna i innovationssystem, däribland nya aktörer som forskarentreprenörer, företagskuvöser, innovationscentrer etc.

²⁷ Meddelandet "De offentliga finanserna i EMU - 2002" (KOM (2002) 209 slutlig).

V.1.3. Att främja en hållbar struktur för industriproduktionen

EU-industrins behov av en mer hållbar produktionsstruktur håller på att bli en drivkraft bakom tillväxt och produktivitet, vilket framgår av resultatet av Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg. Framsynta företag, inte minst de små och medelstora företagen, kan göra vinster och skapa ett ”hållbart värde” genom att med hjälp av design och innovation skapa miljövänligare produkter och de nya marknader som lagstiftare och konsumenter i allt högre grad efterfrågar.

EU måste ge mer kraft åt sin **politik för hållbar produktion** för att kunna fullgöra sina åtaganden från toppmötet i Johannesburg om hållbar produktion och konsumtionsmönster. Detta arbete kommer att bygga vidare på befintliga initiativ och stämma överens med dem. Den kommer också att utformas i samråd med industrin och andra aktörer så att dessa parter är engagerade och agerar frivilligt. Några grundläggande inslag i en sådan politik kan vara följande:

- Att uppmuntra ett mer utbrett införande av bra metoder att förbättra ekoeffektiviteten i resursutnyttjandet och öka användningen av förnybara energislag.
- Att främja en kommersiellt bärkraftig återvinningssektor och införandet av bra metoder.
- Att införa en livscykelmetod för en integrerad produktpolitik genom frivilliga avtal och miljöproduktstandarder och deklARATIONER.
- Att uppmuntra utveckling och spridning av ren teknik genom att angripa hindren för användning av sådan teknik och uppmuntra offentlig-privat interaktion inom FoU.
- Att utvidga användningen av miljöledningssystem och i detta sammanhang ta hänsyn till små och medelstora företags särskilda särdrag, samt ytterligare främja företagens ansvar.

Genom att främja en hållbar struktur för industriproduktionen skulle man dessutom samtidigt utveckla en kapacitet att främja, bemästra och förutse förändringar inom arbetsorganisationen.

V.2. En omprövning av EU:s industripolitiska strategi

I detta avsnitt understryks först vikten av de ramvillkor som formar den omgivning inom vilken företag utvecklas. Därefter granskas de verktyg som finns tillgängliga för att bedöma effekterna av dessa villkor på konkurrenskraften och upptäcka eventuella ytterligare förbättringar. Inom ramen för Lissabonstrategin undersöks sedan hur det kan skapas en god cirkel mellan den politik som förs inom olika områden för att främja industrins konkurrenskraft och därvid uppnå en varaktig utveckling ur ekonomisk, social och miljösynpunkt. Särskild uppmärksamhet ägnas också de politiska behoven i de nya medlemsstaterna och behovet av att främja global samhällsstyrning. Slutligen granskas i detta avsnitt hur man kan bedöma om industripolitiken är relevant för enskilda branschers särskilda frågeställningar och särdrag.

V.2.1. Ramvilkorens grundläggande betydelse

De europeiska företagen konkurrerar inom en alltmer global ekonomi, men de villkor de ställs inför på den internationella marknaden är helt avgörande för deras konkurrenskraft, tillväxt och förmåga att skapa sysselsättning. Många aspekter av den ram inom vilken företagen bedriver sin verksamhet på den internationella marknaden beror på institutioner och strukturer som kan vara offentliga, halvoffentliga eller till och med privata. De ramtjänster som dessa

element tillhandahåller och effektiviteten i det "system" som de bildar och som omsluter företagen har ett djupgående inflytande på konkurrenskraften. **Det har visat sig att fokusering på systembrister är ett sätt att effektivisera industripolitiken avsevärt**²⁸. EU bör utveckla en sådan systeminriktad strategi, som i möjligaste mån svarar mot industrins behov.

Man kan skilja mellan **fyra huvudkategorier av ramvillkor** som är relevanta ur ett industripolitiskt perspektiv:

- Regler²⁹ som fastställer den allmänna marknadsramen (t.ex. bolagsrätt, allmänna avtalsrättsliga principer³⁰, konkurrensregler och den inre marknadens regler, sociala bestämmelser, immateriell äganderätt, skatte- och arbetsrättsregler, investeringsregler, internationella handelsregler, konsumentpolitik).
- Regler som direkt avser bestämda kategorier av produkter och tjänster (t.ex. regler för utsläppande av produkter på marknader som säkerhet, interoperabilitet, standardisering eller produktspecifika handelsbestämmelser som tullar eller antidumpningsåtgärder). Sektorspecifika regler kan även påverka andra sektors konkurrenskraft, om de till exempel påverkar priset och tillgången på viktiga insatsvaror.
- Institutioner som gör det möjligt för marknaden att fungera, som kan vara offentliga (t.ex. domstolar, bolagsregister, konkurrensverk eller patentverk), halvoffentliga eller till och med privata (t.ex. institutioner för tekniköverföring, standardiseringsorgan och organ för överensstämmelsebedömningar).
- Mer allmänna villkor, vars direkta inverkan normalt är svårare att bedöma och som ofta inte är lika lätta att påverka på kort sikt – t.ex. det makroekonomiska klimatet, samhällsvärderingar som påverkar entreprenörskapet eller ett lands politiska stabilitet.

Sedan kommissionens meddelande om industripolitiken antogs 1990 har den europeiska industrin gynnats av flera **betydande politiska framsteg** för förbättrade ramvillkor. Framför allt är valutaunionen nu en realitet och den inre marknaden är etablerad på många områden. Den inre marknaden har medfört strukturella reformer som behövdes för att skapa nya möjligheter, öka produktiviteten och utöka marknadsomfånget för företag som köper och säljer varor och tjänster. Den gemensamma valutan ökar öppenheten, minskar transaktionskostnaderna och mångdubblar den inre marknadens ekonomiska potential.

Betydande framsteg har också gjorts med att avreglera sektorer som telekommunikationer, energi och transporter, vilket har förbättrat användarindustriernas konkurrenskraft. Detta

²⁸ Systembrister kan vara av olika slag. Några exempel är svaga kopplingar mellan industrins forskning och forskningsbasen, immaterialrättsliga system som inte skapar tillräckliga incitament att saluföra och sprida upptäckterna av offentlig forskning, svårigheter för små och medelstora företag att få tillgång till ny teknik, eller brist på finansiering i vissa skeden av ett företags livscykel.

²⁹ I detta sammanhang avses regler som kan vara en följd av rättsliga eller regulativa instrument, men även andra instrument som avtal mellan intressenter, till exempel arbetsmarknadens parter eller producenter och konsumenter.

³⁰ Det samråd som inleddes med meddelandet om europeisk avtalsrätt (KOM (2001) 398 slutlig) visade att det finns många hinder för gränsöverskridande avtal, som leder till ökade kostnader och påverkar företagens konkurrenskraft, främst de små och medelstora företagens. Kommissionen kommer i en handlingsplan år 2003 att föreslå åtgärder för att avhjälpa problemen.

arbete bör fortsätta och förbättras, särskilt för att stärka användarnas konkurrenskraft samtidigt som försörjningsplikten bevaras.

På vissa områden finns emellertid fortfarande **brister**. Lagstiftningshinder och tekniska hinder för handel och etablering inom vissa sektorer står i vägen för en smidigt fungerande inre marknad. Företagens finansiella omgivning, inte minst de små och medelstora företagens, kunde dra stor nytta av djupare, mer likvida, effektiva och integrerade finansiella marknader. På den inre marknaden för tjänster finns det en stor klyfta mellan visionen om en integrerad europeisk ekonomi och verkligheten såsom den upplevs av dem som tillhandahåller och utnyttjar tjänster³¹. Dessutom undergrävs konkurrenskraften av brister i skyddet av den immateriella äganderätten. Gemenskapspatentet skulle innebära uppenbara vinster i fråga om konkurrenskraft, innovationspotential och forskning för den europeiska industrin. Medlemsstaterna fortsätter emellertid att prioritera egna intressen och ett år efter det att tidsgränsen från Lissabon har passerats har obetydliga framsteg gjorts. Den interna handeln kan snedvridas av skillnader i indirekt beskattning och en uppsplittring av marknaden för varor och tjänster. De femton nationella skattesystemens invecklade beskaffenhet försvårar gränsöverskridande verksamhet och förverkligande av den inre marknadens positiva effekter. De långsamma framsteg som har gjorts inom flera områden, t.ex. marknaderna för offentlig upphandling, är inte heller i linje med Lissabonmålet. Om åtagandena fullgörs i ojämn takt minskas de gynnsamma effekterna på den ekonomiska integrationen.

Företagskonkurser har den senaste tiden medfört massiv kapitalförstörelse och en misstro från allmänhetens sida mot marknadens integritet. Sunda regler för företagsstyrning uppfattas allmänt som en av de viktigaste förutsättningarna för en effektiv och varaktig utveckling av företagens konkurrenskraft. Genom att tydligt definiera vilken roll som olika delar av företaget spelar och vilket ansvar de har skapas de bästa förutsättningarna för att kunna bedöma och utveckla företagets tillgängliga resurser, vilket i sin tur främjar tillväxt, innovation och sysselsättning. Om allmänintresset skyddas på lämpligt sätt utan att motverka risktagande och tillit till en sund företagsbedömning stiger tilltron till finansmarknaderna, vilket leder till bättre tillgång till billigare kapital. Om företagsstyrningen hanteras med omdöme leder det till större uppmärksamhet på intressenternas frågor och företagens sociala ansvar. Med en allt mer globaliserad ekonomi är det inte längre säkert att det är tillräckligt att agera på nationell nivå. Med beaktande av de nyligen publicerade rekommendationerna från Högnivågruppen av bolagsrättsexperten³² avser kommissionen att lägga fram en handlingsplan om bolagsrätt, inkl. företagsstyrning, i ett meddelande under första kvartalet 2003.

Flera viktiga ramvillkor fastställs direkt på EU-nivå, där det trots de insatser som har gjorts fortfarande finns ett betydande utrymme för ytterligare åtgärder, särskilt när det gäller regelverket. På andra områden **är det medlemsstaterna (eller deras parlament) som spelar den viktigaste rollen i fastställandet av ramvillkor**. Direkt beskattning och sociala bestämmelser är tydliga exempel. Även på områden som ligger inom EU:s behörighet kan ett otillfredsställande införlivande av lagstiftningen eller ett ojämnt genomförande av regler på nationell eller subnationell nivå ibland påverka ramvillkoren negativt. Arbetet med att

³¹ Se kommissionens "Situationen på den inre marknaden för tjänster" KOM (2002) 441, 30.7.2002.

³² Högnivågruppen av bolagsrättsexperten som tillsattes av kommissionen i september 2001 för att lämna rekommendationer till en modern europeisk bolagsrätt presenterade sina rekommendationer i slutrapporten den 4 november 2002. Rapporten innehåller ett viktigt kapitel om företagsstyrning och dessutom detaljerade rekommendationer i följande fall: redovisning av företagens strukturer och rutiner för företagsstyrning, ökade rättigheter för aktieägarna, (oberoende) externa styrelseledamöters och styrelsens roll, kvaliteten på företagsredovisningen samt den externa revisionens tillförlitlighet och integritet, samordning av medlemsstaternas ansträngningar då det gäller företagsstyrning.

undersöka hur EU kan förbättra ramvillkoren bör fortsätta trots denna säregna institutionella situation.

V.2.2. *En mer systematisk EU-strategi för att förbättra ramvillkoren*

Frågan om de industripolitiska verktygen är nära besläktad med dess huvudsakliga syfte, dvs. att förbättra företagsklimatet. I detta avseende kan industripolitiken inte skiljas från näringslivspolitikerna såsom denna definieras i kommissionens arbetsdokument "Med sikte på ett företagens Europa": Arbetsprogram för näringslivspolitikerna 2000–2005"³³. Där definieras näringslivspolitik som en politik som "måste vara inriktad på hela näringslivet för att alla företag, oberoende av storlek, bolagsform, sektor eller etableringsort, skall kunna växa och utvecklas. I företagens Europa skall vem som helst med en kommersiellt gångbar idé kunna förverkliga den med hjälp av den bästa tekniken och sedan leverera den till avsedd marknad på bästa möjliga sätt". **Industripolitiken kan därför definieras som tillämpningen av näringslivspolitiska instrument inom industrisektorn.**

EU har utvecklat flera strategier för att förbättra ramvillkoren för företag. Ansträngningarna har haft två huvudsakliga inriktningar:

På EU-nivå har syftet varit att utveckla **nya strategier för reglering** så att den blir mindre betungande för företag. Bland annat har följande viktiga framsteg uppnåtts på detta område:

- Den s.k. nya metoden för produktpolitik, som begränsar regleringen till grundläggande krav som har att göra med produktsäkerhet eller driftskompatibilitet. Tillverkarna kan fritt välja de tekniska lösningar som ser till att de grundläggande kraven uppfylls. Detta främjar innovation, konkurrens och ansvarstagande från tillverkarnas sida. Frivilliga harmoniserade standarder spelar en nyckelroll, eftersom det är det bekvämaste sättet att uppfylla de grundläggande kraven.
- Den s.k. helhetsmetoden i samband med bedömningar av överensstämmelse, som är kopplad till den nya metoden och när så är möjligt ska ge tillverkarna möjlighet att välja mellan alternativa förfaranden för överensstämmelsebedömningar, i många fall genom egen försäkran om att de grundläggande kraven är uppfyllda. Denna metod är inte lika normativ och har fördelen att öka tillverkarnas ansvarskänsla.
- Incitament för standardiseringsorganisationerna att fortsätta att utforma europeiska standarder och nya standardiseringsprodukter som kan tas fram mycket snabbt. Detta är viktigt på områden där den tekniska utvecklingen går framåt i mycket rask takt, eftersom standarderna då avspeglar den aktuella tekniska nivån.

Rent allmänt antog kommissionen i juni 2002 en omfattande **handlingsplan för "en bättre och enklare lagstiftning"**³⁴ i linje med anmodan från Europeiska rådet i Lissabon. Handlingsplanen innehåller en serie allmänna åtgärder för att förbättra förberedelserna för EU:s agerande (konsekvensanalys av legislativa och politiska åtgärder för att mäta de sannolika effekterna av alternativa åtgärder på olika kategorier intressenter, bl.a. industrin, principer och lägsta normer för offentligt samråd) för att förenkla och minska omfattningen på gemenskapens regelverk³⁵, att underlätta valet av lämpliga och effektiva verktyg, inkl. s.k.

³³ SEK(2000) 771.

³⁴ KOM(2002) 278

³⁵ Genom handlingsplanen bekräftas kommissionens avsikt att minska omfattningen av gemenskapens regelverk med minst 25 % till slutet av 2004 och aviseras ett initiativ från kommissionen till ett

alternativa verktyg såsom samreglering och självreglering och för att öka respekten för EU:s lagstiftning. En stor del av de föreslagna åtgärderna är för tillfället föremål för förhandlingar som skall leda till ett interinstitutionellt avtal om "bättre lagstiftning" före utgången av 2002 i enlighet med anmodan från Europeiska rådet i Sevilla.

På denna grundval och inom de gränser som fördraget sätter och med respekt för Europaparlamentets och rådets företrädesrätt bör EU utveckla och bättre utnyttja sin erfarenhet av bättre lagstiftning på flera områden som fortfarande omfattas av detaljerade direktiv och där lagstiftningen skulle kunna förenklas.

Handlingsplanen kommer bl.a. att underlätta att beakta **alternativ till traditionell lagstiftning** där så är möjligt. Inom den ram som skall fastställas tillsammans med de övriga institutionerna skulle kommissionen kunna främja t.ex. samreglering och självreglering som bygger på överenskommelser mellan intressenter³⁶ eller frivilliga åtaganden (uppförandekoder) som görs av tillverkare eller tjänsteleverantörer. Sådana frivilliga instrument kan främjas i synnerhet på områden som karakteriseras av snabba tekniska förändringar. Den europeiska metoden för standardisering skulle också kunnas tillämpas mer inom t.ex. tjänstesektorn.

Ett annan viktig faktor för att se till att regleringar inte skapar onödiga bördor för företagen är **förutsägbarhet**, som har två komponenter: För det första behöver företagen tillräcklig ledtid för att följa de nya reglerna, så att kostnaderna för att anpassa produkter och processer inte blir alltför ohanterliga. För det andra måste reglerna vara stabila och inte ändras för ofta, särskilt om det medför betydande kostnader att följa dem³⁷.

På områden där det främst är medlemsstaterna som har behörighet har EU också utvecklat nya metoder för att mäta och jämföra enskilda ramvillkors inverkan på konkurrenskraften och främja förbättringar av denna inverkan. Sedan Europeiska rådets möte i Lissabon har denna metod kallats **den öppna samordningsmetoden**. Den har gjort det möjligt för EU att spela en positiv roll för att främja förbättringar av konkurrenskraften på sådana områden. I detta sammanhang kan bland annat följande instrument användas:

- Djupgående analyser av situationen understödda av lämpliga åtgärder beträffande enskilda ramvillkor som konstaterats vara särskilt betydelsefulla. Detta sker i form av resultattavlor, såsom den näringslivspolitiska resultattavlan och resultattavlan för innovation, samt genom konkurrensrapporterna eller de sammansatta indikatorerna för kunskapssamhället när det gäller FoU och humankapital.
- Jämförelser mellan enskilda medlemsstaters (och utvalda tredjeländers) olika resultat i benchworkingsyfte samt lämplig uppföljning.
- Fastställande, utbyte och tillämpning av bra metoder.

förenklingsprogram som bygger bl.a. på erfarenheterna av SLIM (*Simpler Legislation for the Internal Market*), vars syfte var att rationalisera lagstiftningen på den inre marknaden.

³⁶ Förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare är ett exempel på sådana överenskommelser inom ramen för den sociala dialogen. Kommissionens förslag i grönboken om konsumentskydd och dess uppföljande meddelande innehåller liknande förslag till innovativ lagstiftning.

³⁷ Tillämpningen av frivilliga metoder tillsammans med en statliga regleringar i lämplig omfattning ingår i den metod som har som syfte dels att uppnå en hög skyddsnivå för legitima intressen, t.ex. konsumentskydd, dels att öka insynen och förutsägbarheten då det gäller företagslagstiftningen.

- I framtiden kommer dessutom kvantitativa mål att användas i ökad utsträckning³⁸. Dessa mål skall fastställas av medlemsstaterna och kan fungera som måttstockar för förbättringar av konkurrenskraften när de åtföljs av motsvarande åtgärder.

Sådana metoder har redan utvecklats när det gäller flera faktorer som är avgörande för konkurrenskraften, särskilt ur små och medelstora företags perspektiv, till exempel förfaranden för etablering av nya företag, tillgång till finansiering, stödtjänster för företag, företagskuvöser, företagsöverlåtelser, innovation och forskning samt mänskliga resurser. Dessa politiska instrument håller emellertid fortfarande på att utvecklas och **EU kan använda denna metod mycket mer allmänt för att täcka in en större mängd faktorer av betydelse för konkurrenskraften**. I flera fall skulle ett ökat utnyttjande av dessa verktyg också leda till en bättre tillgång på tillräckliga och tillförlitliga statistiska uppgifter.

V.2.3. Att förbättra integreringen av EU:s politik på olika områden som inverkar på industrins konkurrenskraft

Eftersom konkurrenskraften avgörs av en lång rad olika villkor och faktorer, kan all politik som påverkar dessa faktorer även ha en effekt på konkurrenskraften. EU bör därför se till att politikens potential att förbättra konkurrenskraften utnyttjas så mycket som möjligt. Industripolitiken måste dessutom eftersträva att förekomma och underlätta anpassningen av produktionssystem och se till att konsekvenserna av den blir hanterliga.

I artikel 157 i EG-fördraget sägs att "Gemenskapen skall bidra till att förverkliga de mål som anges i punkt 1 genom sin politik och verksamhet enligt andra bestämmelser i detta fördrag." Detta gäller utöver den särskilda åtgärder som åsyftas för att stödja den verksamhet som bedrivs i medlemsstaterna.

Det är därför viktigt att säkerställa en lämplig integrering av EU:s politik på olika områden som kan bidra till att uppnå dessa mål. Detta har blivit ännu viktigare i samband med hållbarhetsstrategin, eftersom det är nödvändigt att uppnå en balans mellan hållbarhetens tre dimensioner – den ekonomiska, den sociala och den ekologiska dimensionen.

På flera områden har politiken redan i stor utsträckning integrerats med industripolitiken. Det gäller följande:

- Några av **handelspolitikens** viktigaste mål är att göra världshandelssystemet öppnare och mer specifikt öppna upp skyddade tredjelandsmarknader för EU:s producenter och tjänsteleverantörer. Genom att EU-producenterna får tillgång till billigare utländska insatsvaror och samtidigt utsätter dem för ökad konkurrens från tredje land, både tillåter och tvingar det dem att bli mer konkurrenskraftiga.
- **Politiken för den inre marknaden** har också allmänt positiva effekter på konkurrenskraften, såsom diskuteras ovan, särskilt genom att främja avreglering av marknader och harmonisering av regler, även om utvecklingen har gått i ojämn takt och det fortfarande krävs framsteg på flera områden.
- Detsamma kan i allmänhet sägas om **energipolitiken** och den närbesläktade **transportpolitiken**.

³⁸ Såsom framgår av kommissionens meddelande "Bättre företagsklimat" (KOM (2002) 610 slutlig).

- **FoU-politiken** bidrar också avsevärt till EU-industrins konkurrenskraft genom att förstärka kunskapsbasen och fokusera på viktig möjlighetsskapande teknik. Den kan i ännu högre grad mobiliseras för att ge särskilt stöd till projekt av europeiskt intresse – till exempel Galileo – och på samma gång dra fördel av de särskilda konkurrensreglerna för forskningsprojekt med delad finansiering.
- Även **konkurrenspolitiken** stärker industrins konkurrenskraft. Genom sitt regelverk förmår den företagen att förbättra sin effektivitet och gör det därmed lättare för dem att överleva på marknaden. Det förbereder också EU-företagen på den utmaning som tredjelandsmarknader erbjuder. Här måste man ta hänsyn till att många marknader i allt större utsträckning får en global dimension. I fråga om karaktär och praktisk tillämpning har konkurrens- och industripolitiken olika tonvikt som måste balanseras i beslutsprocessen³⁹.
- Precis som tidigare måste **regionalpolitikens** potential utnyttjas fullt ut i samband med de omstruktureringar som ofrånkomligen kommer att fortsätta inom en rad sektorer till följd av ändringar i efterfrågan och ökad global konkurrens. Den kommer också att spela en viktig roll för att stödja de ansträngningar som blivande medlemsstater kommer att behöva göra för att minska skillnaderna i konkurrenskraft och mildra deras sociala konsekvenser.
- Sammanhanget mellan den **makroekonomiska politiken** och strukturpolitiken garanteras av de Allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Andra politikområden, som ofta svarar mot nya krav från samhället, avspeglar färskare utmaningar. Det gör att deras samspel med industripolitiken kan förbättras ytterligare. I detta samspel måste fullständig hänsyn tas till EU:s **hållbarhetsstrategi**, som går ut på att **samtidigt eftersträva målen inom ramen för strategins tre pelare** – den ekonomiska, den sociala och den ekologiska pelaren. Även om målen med politiken inom ramen för dessa tre pelare vid en första anblick kan verka vara svåra att förena är hållbarhetsmålet i själva verket ett plussummespel, förutsatt att ett antal villkor är uppfyllda. För det första måste hänsyn tas till det **dynamiska samspelet mellan den politik som förs på olika områden**. För det andra krävs en **”lägeskontroll”**, så att inte en hållbarhetspelare utvecklas på bekostnad av en annan. Det krävs med andra ord en ständig övervakning för att säkerställa att de tre dimensionerna utvecklas parallellt och på ett sätt som främjar konkurrenskraften.

- **Social- och sysselsättningspolitiken**, däribland **politiken för yrkesutbildning** spelar en viktig roll för att garantera att främjad konkurrenskraft ingår i ett avvägt genomförande av Lissabonstrategin. Genom att ständigt bidra till att arbetstagarnas kunskaper uppdateras och således främja arbetets kvalitet bidrar de till att uppfylla arbetsmarknadens krav och lämnar ett viktigt bidrag till den kunskapsbaserade ekonomin. De kan dessutom bidra till att nödvändiga industriella omstruktureringar accepteras lättare genom att mildra deras negativa sociala konsekvenser. Att enskilda, företag och myndigheter investerar i humankapital är viktigt för att hantera förändringar och kombinera flexibilitet med nya former för de anställdas säkerhet.
- **Politiken för konsumentskydd och folkhälsan** är en viktig förutsättning för konsumenternas förtroende, vilket i sin tur är grunden för en stabil och växande efterfrågan. Denna politik kan naturligtvis också innehålla stränga bestämmelser. Den kan

39 I kommissionens meddelande ”Produktivitet: nyckeln till konkurrenskraft för medlemsstaternas ekonomier och företag”, KOM(2002) 262 slutlig (särskilt kapitel 7) anges flera utmanande arbetsområden.

emellertid också skapa möjligheter till tillväxt genom att erbjuda en förutsägbar ram för företagen. Den kan också spela en viktig roll för att främja allmänhetens acceptans av viss teknik eller kommersiella metoder mot bakgrund av allt mer krävande konsumentmarknader.

- **Miljöskyddet** kan behöva begränsa eller till och med förbjuda användning av vissa insatsvaror eller viss teknik, vilket på kort sikt kan få produktionskostnaderna att stiga. På längre sikt kan det emellertid hjälpa EU-företagen att få en konkurrensfördel globalt och skapa nya marknader för rena produkter och ren teknik.
- Det växande kravet på **socialt ansvar från företagens sida** kan samtidigt som det skapar utmaningar för företag och politiker i sista hand också lämna ett positivt bidrag till de europeiska företagens konkurrenskraft genom att öka samstämmigheten runt Europas sociala och ekonomiska modell.

I samtliga fall är en av de viktigaste frågorna att se till att metoderna för att uppnå dessa befogade mål är så kostnadseffektiva som möjligt och att industrin kan upprätthålla sin konkurrenskraft och bidra aktivt i den mer allmänna strävan att uppnå samhälleliga mål.

EU måste därför hitta rätt balans mellan åtgärderna inom ramen för respektive politik. Medlemsstaterna bör göra detsamma inom sina behörighetsområden. Tecken på obalans i policy-mixen bör föranleda lämpliga korrigerande åtgärder.

Det finns ingen patentrösning **för hur man hittar rätt balans i varje enskilt fall**. EU har emellertid börjat utveckla flera olika verktyg som kan användas beroende på vilken typ av situation det är fråga om. Dessa verktyg förekommer inom ramen för handlingsplanen för bättre lagstiftning (se V.2.2. ovan) Dessutom måste man beakta följande:

- Kombinationen av passande politiska instrument kan få målen för den politik som förs inom till synes oförenliga politikområden att gå ihop. EU:s företagsvänliga tillvägagångssätt när det gäller produktreglering erbjuder till exempel även faktiska garantier för konsumenter och användare tack vare effektiva mekanismer för marknadsövervakning som föreskrivs i det ändrade direktivet om allmän produktsäkerhet.
- Nya metoder för, skärpt övervakning och genomförande av lagstiftningen kan bidra till att garantera lika villkor.

På grundval av dessa inslag kommer EU kommer att fortsätta att förfinas sina metoder ytterligare.

Ett ännu nyare politikområde, **rättsliga och inrikes frågor**, förväntas slutligen få en positiv inverkan på konkurrenskraft och entreprenörskap. Inom ramen för den allmänna invandringspolitiken har kommissionen lagt fram förslag som skall bidra till att avhjälpa bristen på utbildad arbetskraft genom att underlätta rörligheten för medborgare från tredje land vilka har uppehållstillstånd för längre tid och möjligheten till inresa för medborgare från tredje land då det gäller anställning eller eget företagande.

V.2.4. Att tillgodose de särskilda behoven hos kandidatländernas industri

Utvidgningen erbjuder nya möjligheter för industrin och en chans att stärka konkurrenskraften. De erfarenheter som redan har gjorts när det gäller att förbättra ramvillkoren för entreprenörskap kan bidra till att stimulera denna utveckling i

kandidatländerna. Med hjälp av analys- och benchworkingverktyg kan man upptäcka var förbättringar bör göras när det gäller infrastruktur, yrkeskunskaper och lokala institutioner.

En del industripolitiska instrument kan behöva anpassas om man effektivt skall kunna svara på kandidatländernas behov. Politiska åtgärder för att skapa en miljö som gynnar entreprenörskap, fortbildning och utveckling av små och medelstora företag skulle kunna vidtas särskilt intensivt i kandidatländerna. I april 2002 ställde sig kandidatländerna bakom principerna i Europeiska stadgan för småföretagen, som skall ligga till grund för de politiska åtgärderna på detta område. Kommissionen har aktivt kontrollerat deras framsteg⁴⁰. I den faktiska avvägningen mellan de olika pelarna i strategin för hållbar utveckling måste det också säkerställas att det hela tiden görs parallella framsteg mot de sociala, ekologiska och ekonomiska målen. Andra frågor som kan kräva särskild uppmärksamhet är stödet till utvecklingen av företagstjänster, främjandet av en samarbetskultur mellan företag och utvecklingen av innovationskluster. Stöd från strukturfonderna bör också bidra till att de industripolitiska prioriteringarna kan uppnås.

Kommissionen håller slutligen redan på att genomföra en rad åtgärder för att stödja de särskilda fall där omstruktureringar fortfarande pågår, särskilt inom stålsektorn. Som understryks i strategidokumentet om kandidatländernas framsteg på vägen mot anslutning⁴¹ kommer kommissionen fram till anslutningen också fortsätta att noga kontrollera hur de fullgör sina åtaganden.

V.2.5. Att sträva efter en bättre global samhällsstyrning

Hur effektivt EU:s politik kan påverka konkurrenskraften beror delvis på hur väl man lyckas förbättra samhällsstyrningen. På vissa områden, t.ex. konkurrenspolitiken, har det i det avseendet gjorts stora framsteg⁴². På andra områden, t.ex. miljöskydd, konsumentssäkerhet samt sociala och arbetsrättsliga standarder måste arbetet med att utarbeta globalt accepterade principer fortsätta. Om man lyckas med det bör det bli lättare för EU att i globala sammanhang **ta upp frågor som kräver globala lösningar vilket skulle ge globala standarder och samtidigt medföra att kostnaderna för att hantera globala frågor inte orimligt får bäras av EU:s företag.**

Samtidigt som EU:s politik aktivt strävar efter att uppnå sådana rättmätiga mål bör den ha det tydliga syftet att upprätta internationella ramar så att åtagandena fullgörs på en bredare bas. Genom de pågående förhandlingarna inom ramen för utvecklingsagendan från Doha kommer EU att kunna lämna ett värdefullt bidrag till den debatten

Andra politiska instrument kan också mobiliseras för detta syfte. Dialogen mellan EU:s regleringsmyndigheter och deras motsvarigheter i viktiga tredjeländer kan ha en värdefull funktion i skapandet av en mer jämn global spelplan, medan dialogen med företrädare för

⁴⁰ Rapport om kandidatländernas åtgärder för att främja entreprenörskap och konkurrenskraft. Arbetsdokument från kommissionen, SEK(2001) 2054.

⁴¹ "Towards the Enlarged Union: strategy paper and report of the European Commission on the progress towards accession by each candidate country", KOM(2002) 700 slutlig.

⁴² EU har inte bara etablerat samarbetsformer för konkurrensärenden på bilateral bas med tredjeländer utan har till exempel aktivt deltagit i arbetet med att skapa det internationella konkurrensnätverket, en projektinriktad och samförståndsaserad organisation där det ingår mer än 70 konkurrensmyndigheter.

näringslivet⁴³ kan leda till påtryckningar på beslutsfattarna att förenkla klimatet för och öka insynen i handel och investeringar.

Som nämnts tidigare har EU också gjort väsentliga framsteg på en rad områden, till exempel genom att införa bra och företagsvänliga metoder för produktreglering och bättre reglering i allmänhet eller gå i täten för försök att förena industrins konkurrenskraft och miljöskyddet. EU bör fortsätta att aktivt stödja dessa framsteg internationellt som ett sätt att bidra till en bättre global samhällsstyrning.

Mer specifikt bör EU ge fortsatt stöd till initiativ som kan sprida sina regleringsmetoder till de närmaste grannländerna utöver det utvidgade EU och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Det planerade upprättandet av ett frihandelsområde mellan EU och Medelhavsländerna före 2010, samt stabiliserings- och anslutningsavtalen med länder i Västra Balkan och de allt närmare förbindelserna med Ryssland och andra östeuropeiska länder kan i detta sammanhang leda till intressanta möjligheter.

V.2.6. *Den omprövade strategins betydelse för olika sektorer*

EU:s industripolitik kommer även i fortsättningen att vara av övergripande karaktär. Detta avspeglas till exempel i de politiska insatser för att främja entreprenörskap eller innovation som gynnar alla företag. Dessutom har politiska insatser för att säkerställa fri rörlighet för industriprodukter ett övergripande syfte. Politikens tillämpning beror emellertid på sektorernas olika särdrag. Produkter från läkemedels- eller bilindustrin är till exempel föremål för detaljregleringar på grund av deras inneboende egenskaper eller användningsområden. En övergripande politik tillämpas därför på olika sätt beroende på sektorn. På samma sätt vidtas stödåtgärder, inom bland annat forskning och utveckling, i enlighet med tematiska prioriteringar. Det är därför ofrånkomligt att industripolitiken består av en övergripande utgångspunkt och en sektorsbestämd tillämpning.

Fördjupade analyser och regelbunden övervakning av konkurrenssituationen inom enskilda sektorer bör göra det möjligt för kommissionen att bedöma om policy-mixen är lämplig. Samråd med intressenter kan spela en viktig roll för denna bedömning och för efterföljande beslut om vilken politik som är lämpligast. Precis som skett tidigare kan kommissionen i lämpliga fall fastställa vilken linje den har för avsikt att följa i policydokument.

I bilagan till detta meddelande granskas flera industrisektorer med olika särdrag och utmaningar. Dessa sektorer bör endast ses som exempel som valts på grund av att de täcker en lång rad olika situationer. De används för att illustrera hur man bedömer om kombinationen av faktorer och politiska insatser som påverkar varje sektors konkurrenskraft är riktig eller bör ändras i enlighet med den övergripande omprövade industripolitiska strategin på grundval av en kortfattad analys av sektorns starka sidor och svaga punkter.

Det faktum att **man vid tillämpningen av politiken måste ta hänsyn till sektorernas särdrag innebär inte att industripolitiken måste vara uppsplittrad**. Det krävs tvärtom ett

⁴³ Viktiga exempel på sådana dialoger är den transatlantiska dialogen om företagsfrågor (*Trans-Atlantic Business Dialogue – TABD*), dialogen mellan EU och Japan om företagsfrågor (*EU-Japan Business Dialogue Round Table*), rundabordssamtalen för industriledare i EU och Ryssland (*EU-Russia Round Table of Industrialists*) samt forumet för företagsfrågor mellan Mercosurländerna och EU (*Mercosur-EU Business Forum – MEBF*).

helhetsperspektiv för att garantera att industripolitikens tillämpning inom en viss sektor är förenlig med andra sektors intressen.

Strategier som prövats inom en viss sektor kan dessutom läggas till de industripolitiska verktyg som står till förfogande och användas som förebild i andra sektorer med liknande behov. Bra exempel på detta är de nya strategier som Europeiska kommissionen har utvecklat för att se till att intressenterna deltar i analysarbetet och utformningen av politiken. Flera initiativ har betraktats som framgångsrika när det gäller att belysa konkurrensutmaningarna inom enskilda sektorer och möjliga politiska åtgärder. De omfattar bland annat granskningen av läkemedelslagstiftningen och G10-gruppen (*High Level G10 Medicines Group*)⁴⁴ inom läkemedelssektorn, STAR 21-rapporten om flyg- och rymdindustrin⁴⁵ – som är en uppföljning av ACARE-initiativet⁴⁶ – eller handlingsplanen för bioteknik och biovetenskap⁴⁷. De kan tjäna som exempel för hur man kan se till att EU:s industripolitik bättre svarar mot företagets behov.

VI. SLUTSATS

Europeiska unionens industripolitik kan lämna ett viktigt bidrag till följande tre uppgifter:

- Det första är att **staka ut de gränser** inom vilka industrin och företagen kan förverkliga sina ambitioner. Det handlar om att skapa en förutsägbar rättslig ram som kan anpassas efter vad politiken kräver. I gengäld skall företagen, så länge de uppfyller dessa skyldigheter, kunna känna sig säkra på att det europeiska samhället som helhet accepterar deras verksamhet. För både kommissionen och medlemsstaterna handlar det om att spela en aktiv roll, eftersom underlåtenhet att korrekt fastställa denna ram kan utsätta allmänheten för risker, leda till slöseri med industriella resurser och motverka företagens initiativkraft.
- Det andra syftet är att **se till att rätt villkor råder för att industrin skall kunna utvecklas och förverkliga** sin konkurrenspotential. Det europeiska samhället får inte inta en passiv hållning när det är fråga om själva grunden till dess välstånd. Tillgången till teknik, yrkeskunskaper, en utbildad arbetskraft, en positiv attityd till människor som tar risker, finansiering och andra villkor som tillsammans bildar ett verkligt konkurrenskraftigt och innovativt företagsklimat måste vara en aktiv angelägenhet för dess politiskt ansvariga.
- Det tredje syftet är att **se till att de ramar, institutioner och instrument** som behövs för att företagsklimatet och industrin skall kunna agera i enlighet med sina samhällsliga skyldigheter **finns på plats och överhuvudtaget fungerar effektivt.**

Även om denna uppgift är av övergripande karaktär måste fullgörandet av den anpassas till särdragen inom olika sektorer.

⁴⁴ *High Level Group on Innovation and Provision of Medicines*, även kallad G10-gruppen.

⁴⁵ *Strategic Aerospace Review for the 21st century*.

⁴⁶ *Advisory Council for Aeronautics Research in Europe* (Konsultativa rådet för flygteknisk forskning i Europa).

⁴⁷ Som ingår i meddelandet från kommissionen ”Biovetenskap och bioteknik – En strategi för Europa (KOM(2002) 27 slutlig).

Det mål som fastställdes av Europeiska rådet i Lissabon och utmaningarna när det gäller hållbarhet är ambitiösa och kan bara uppnås om EU:s industripolitik till fullo mobiliseras. Det finns kraftfulla politiska instrument och en allmän vilja bland berörda parter att bidra. För att lyckas krävs dock koncentrerade ansträngningar och i sista hand tillgång till fler och bättre arbeten liksom större social sammanhållning.

Kommissionen tänker därför under de närmaste månaderna undersöka på vilket sätt dess viktigaste politikområden samverkar med EU-industrins konkurrenskraft. Detta kommer även att göra det lättare för industripolitiken att bidra till uppfyllandet av mål inom andra politikområden.

Debatten får inte stanna inom kommissionen. **Alla EU-institutioner, men även medlemsstaterna och kandidatländerna,** bör själva anta denna utmaning. Att förbättra EU:s industripolitik för att säkerställa att den stimulerar och upprätthåller EU:s industriella konkurrenskraft är en viktig angelägenhet för oss alla. Kommissionen uppmanar därför alla berörda parter att lämna kommentarer till de frågor som behandlas i meddelandet.

Den nya rådskonstellationen, dvs. **rådet (konkurrenskraft)**, kommer att ha en viktig roll att spela när det gäller att driva på den process som inleds genom detta meddelande. Den är ett forum där det kan fastställas en färdplan för industripolitikens bidrag till Lissabonmålet och för övervakningen av de framsteg som görs. Den kan säkerställa att politiken på EU-nivå och i medlemsstaterna är samstämmig och förbättra deras gemensamma agerande. Den befinner sig i en god position att överblicka både den allmänna konkurrenssituationen och situationen inom enskilda industrisektorer.

Det här är en process som just håller på att starta. Kommissionen kommer att återvända till denna fråga för att dra ytterligare slutsatser med utgångspunkt i de framsteg som görs och eventuellt lägga fram ytterligare initiativ.

BILAGA

KONTROLL AV INDUSTRIPOLITIKENS SAMMANSÄTTNING: EXEMPEL FRÅN OLIKA SEKTORER

1. *Stålsektorn*

EU är världens näst största stålproducent efter Kina, men den största sett till produktionskvalitet. EU svarar för ungefär 20 % av världens stålproduktion, har en uppskattad omsättning på 70 miljarder euro och sysselsätter 250 000 människor. Förutom sin egen ekonomiska betydelse är denna industri också en viktig leverantör till de största och kanske mest internationellt inriktade tillverkningssektorerna, såsom byggnadsindustrin, fordonsindustrin, maskinindustrin samt metalltillverkningsindustrin. Kännetecknande för stålsektorn är samexistensen av mycket stora företag (de många fusionerna de senaste åren har lett till att det finns ett begränsat antal verkligt globala aktörer inom EU) och mindre, specialiserade producenter. Sektorn är integrerad: de fem största producenterna svarar för mer än 60 % av EU:s totala produktion och en av dem är världens största stålproducent. Koncentrationen inom stålbranschen motiveras inte bara av behovet av att uppnå positiva synergieffekter och kostnadsminskningar till följd av effektiviseringsåtgärder, utan också av att uppnå den kritiska finansiella storlek som krävs för investeringar i nödvändig, och mycket dyrbar, innovativ teknik. Trots att den normalt betraktas som en traditionell sektor har den genomgått en mycket avsevärd modernisering för att anpassa sig till den förändrade konkurrenssituationen.

EU:s stålsektor är en av de mest konkurrenskraftiga i världen. Detta beror i stor utsträckning på det omstruktureringsarbete som har pågått i 20 år. Under denna period har EU:s stålindustri gjort sig av med en överkapacitet på 50 miljoner ton och minskat arbetskraften från 900 000 till 250 000 människor.

För att behålla ett konkurrensmässigt övertag på det tekniska området är EU:s industri kraftigt beroende av sin förmåga till innovation, vilket förutsätter betydande forskning. Nyckeln till framgång är dessutom att gradvis fokusera på tillverkning av kvalitetsstål som är exakt avpassat efter kundens behov. Att framgångsrikt konkurrera när det gäller kvalitet anses vara avgörande eftersom EU:s stålindustri, som kännetecknas av en begränsad kostnadsflexibilitet, även i fortsättningen kommer att möta konkurrenter som gynnas av komparativa kostnadsfördelar eller mindre sträng lagstiftning (i fråga om statligt stöd och på miljöområdet). Lönsamheten inom stålsektorn kommer även i fortsättningen att påverkas av prisinstabilitet till följd av snabba efterfrågefluktuationer i kombination med stelbenta utbudsstrukturer eller kursförändringar.

EU har kompletterat stålindustrins omstruktureringsarbete med den särskilda ram som upprättades genom EKSG-fördraget. Inom denna ram tolererades bara statligt stöd om det åtföljdes av kapacitetsnedskärningar, stödåtgärder för att mildra omstruktureringens sociala effekter och stöd till forskning och utveckling (särskilt tillämpad forskning och stöd till pilot- och demonstrationsprojekt). EKSG-fördraget har nu upphört att gälla, men EU kommer att fortsätta att bidra till sektorns modernisering inom ramen för EG-fördraget. **Den nuvarande policy-mixen, som särskilt inbegriper ett starkt bidrag från FoU-politiken och yrkesutbildningspolitiken, tycks därför svara mot sektorns behov på ett tillfredsställande sätt, även om det kommer att krävas ansträngningar för att behålla konkurrenskraften.**

Inte minst kommer utvidgningen att ställa EU inför problem med icke-bärkraftig kapacitet och låg produktivitet i några av de nya medlemsstaterna och det **omstruktureringsarbete** som nu pågår kommer att behöva fortsätta även efter dessa staters anslutning. EU:s samlade erfarenheter av att stödja tidigare anpassning i de nuvarande medlemsstaterna – som inbegreper ett samordnat utnyttjande av konkurrenspolitiken, FoU-politiken, yrkesutbildningspolitiken samt regionalpolitiken – kan i detta sammanhang tjäna som en inspirationskälla. En annan stor utmaning för stålsektorn i de nya medlemsstaterna kommer att vara att anpassa sig till gemenskapens regelverk, inte minst EU:s miljöregler. Riktat stöd från EU kan behövas i båda fallen.

EU:s stålproducenters internationella konkurrenskraft hotas dessutom av protektionistiska åtgärder i tredjeländer, liksom av problem med leveranserna av viktiga insatsvaror, särskilt järnskrot, vars export begränsas av vissa tredjeländer. De handelspolitiska instrumenten kommer att behöva fortsätta att mobiliseras för att undanröja dessa hinder.

Genom industripolitiken måste det säkerställas att alla dessa instrument är väl samordnade så att deras inflytande blir så stort som möjligt, samtidigt som behovet av balans mellan de tre spelarna i hållbar utveckling måste hållas i åtanke.

2. *Den kemiska industrin*

EU:s kemiska industri är ganska heterogen. Företagen varierar kraftigt i fråga om storlek och små och medelstora företag samexisterar med företag i världsklass. Sektorn spelar en viktig roll inom EU och tillhör de tre viktigaste industrierna i 11 av de 15 medlemsstaterna. Den spelar också en viktig roll som leverantör till flera användarsektorer längre fram i distributionskedjan, alltifrån jordbruks- och textilindustrierna till bilindustrin.

Totalt sett är dess konkurrenssituation gynnsam⁴⁸. Industrins förädlingsvärde har stigit med 3,2 % per år under 1990-talet, vilket kan jämföras med 1,9 % för tillverkningsindustrin i allmänhet. Den kemiska industrin genererar 16,2 % av tillverkningsindustrins förädlingsvärde i EU. En betydande ökning av arbetsproduktiviteten med 3,4 % per år sedan 1996 har i hög grad bidragit till det nuvarande konkurrensläget. Med ett handelsöverskott på 50 miljarder euro, vilket är det näst största bland EU:s tillverkningsindustrier, är det också en viktig inkomstkälla för EU som helhet.

Priskonkurrensen från billiga råvaror i Mellanöstern och den starka konkurrensen från kinesiska produkter framställda till låga kostnader och med små vinstmarginaler kommer sannolikt att öka. Detta förstärker den pågående trenden mot "varufiering" av kemiska produkter. För att klara sig i denna strid och behålla sitt konkurrensläge måste industrin satsa mer på forskning och innovation. Vinstmarginalerna är emellertid mindre än i USA, vilket gör det svårare att finansiera investeringar och forskning. Dessutom kommer många rapporter om brist på kvalificerad arbetskraft. Vidare har allt strängare miljö- och folkhälsokrav lett till att företagen inom denna sektor, inte minst de små och medelstora företagen, ställs inför särskilda utmaningar. **Dessa faktorer kan sammantaget leda till att den totala konkurrenskraften hos den europeiska kemikalieindustrin försämras. Denna risk gör att det krävs ökad vaksamhet från EU:s sida.**

EU har upprättat en inre marknad för kemiska produkter, vilket har stimulerat branschens konkurrenskraft avsevärt. Allmänhetens och politikernas oro när det gäller skyddet av

⁴⁸ Källa: Eurostat, European Business "Facts and Figures 1990 – 2000".

folkhälsan och miljön från eventuella risker knutna till de uppskattningsvis 30 000 befintliga kemiska ämnena som saluförs i kvantiteter på mer än 1 ton per år (99 % av den kemiska marknaden) har lett till att det behövs en ordentlig översyn av denna politik. Utmaningen är att skapa ett starkt skydd för alla kemiska ämnen och samtidigt säkerställa den inre marknads effektiva funktion och stimulera innovation och konkurrenskraft. Kommissionen har föreslagit en strategi för hur dessa utmaningar kan hanteras⁴⁹. Kommissionens lagpaket skall syfta till ett kostnadseffektivt genomförande av strategins förslag⁵⁰ och samtidigt ombesörja det starka skydd som EU-medborgarna kräver beträffande hälsa och miljö. Det måste emellertid genomföras och hanteras med omsorg för att bevara industrins konkurrenskraft.

En annan utmaning blir att modernisera den kemiska industrin i de nya medlemsstaterna och införliva gemenskapens regelverk, vilket på flera områden kommer att bli kostsamt.

Det behövs därför en aktiv hållning som sträcker sig utöver regleringsfrågor för att EU:s kemiska industri skall kunna hantera de annalkande konkurrensutmaningarna på ett bra sätt. Det kan, med förbehåll för en noggrann uppföljning av utvecklingen inom den kemiska sektorn, handla om en rad olika åtgärder:

- Precis som i andra sektorer är innovation en avgörande faktor och genom ett integrerat tillvägagångssätt kan EU:s politik inom relevanta områden – särskilt FoU och mänskliga resurser – mobiliseras för att tillgodose den kemiska industrins behov.
- Som en mycket stor användare av energi skulle den kemiska industrin gynnas mer än de flesta andra sektorer av ytterligare avreglering av energimarknaden, vilket skulle leda till ökad konkurrens och lägre priser.
- När det gäller reglering måste de politiskt ansvariga hitta rätt balans mellan kortsiktiga bördor på industrin å ena sidan och mer långsiktiga förbättringar av miljön och folkhälsan och incitament till innovation å den andra på ett sätt som tar hänsyn till alternativkostnaderna i form av andra investeringar som går förlorade och till dess konsekvenser för industrins konkurrenskraft.
- Den kemiska sektorn skulle också klart gynnas av att det utarbetades globala regler om miljöskydd, där så är möjligt.
- Handelspolitiska instrument är slutligen oundgängliga för att öppna upp nya möjligheter för EU-företagen på tredjeländers marknader. Skapandet av ett frihandelsområde mellan EU och GCC (*Gulf Co-operation Council*) kan bidra till detta, liksom en utvidgning av avtalet om harmonisering av tullar på kemiska produkter (*Chemical Tariffs Harmonisation Agreement* – CTHA) till andra handelspartner, eller på sikt ett fullständigt avskaffande av tullar på kemiska produkter.

En väl avvägd kombination av dessa politiska instrument bör bidra till att bevara den kemiska sektorns konkurrenskraft, men samtidigt möjliggöra väsentliga framsteg för att uppnå de ekologiska och sociala målen för EU:s strategi för hållbar utveckling.

⁴⁹ Vitbok med en strategi för gemenskapens framtida kemikaliepolitik (KOM(2001) 88).

⁵⁰ De totala direkta kostnaderna för industrin för riskhantering enligt de nuvarande förslagen beräknas till mellan 1,4 miljarder euro och 7 miljarder euro, där det mest sannolika värdet uppgår till 3,6 miljarder euro.

3. Flyg- och rymdindustrin

Försvars-, flyg- och rymdindustrin har en speciell struktur: marknaden för stora civila flygplan domineras av två globala aktörer, medan marknaderna för försvarsmateriel har statliga organ som de enda köparna. Även om privatiseringsprocessen i flera medlemsstater har kommit långt har den också traditionellt kännetecknats av en stark statlig inblandning, ibland även direkt statligt ägande, och statligt stöd till forskning och utveckling. Industrin är forskningsintensiv och varken civila flygplan eller försvarsprodukter omfattas av de normala världshandelsreglerna.

Trots att Europa har frambringat en global konkurrenskraftig aktör inom sektorn för stora civila flygplan och gjort betydande inbrytningar inom andra sektorer (helikoptrar, satelliter och deras utskjutningsrör), hotas denna industris konkurrenskraft. Detta beror på en kombination av olika faktorer:

- Otillräcklig konsolidering av industrin inom EU: även om det har gjorts ansträngningar att övervinna marknadernas geografiska segmentering är den EU-omfattande konsolideringsprocessen fortfarande ofullständig.
- FoU-ansträngningarna är uppsplittrade och inte samordnade.
- En ofullständig inre marknad: vad beträffar marknaderna för försvarsmateriel är uppsplittring fortfarande regel till följd av oförenliga nationella krav, och det har inte skett någon konkret uppföljning av den handlingsplan som kommissionen föreslog 1997 i meddelandet om att genomföra unionens strategi för försvarsindustrin⁵¹, främst beroende på bristande engagemang från medlemsstaternas sida. Medlemsstaterna har dessutom varit ovilliga att följa ett gemensamt tillvägagångssätt beträffande offentlig upphandling inom försvarssektorn. När det gäller civila flygplan däremot ger de beslut som fattats av Europaparlamentet och rådet om att inrätta en europeisk byrå för flygsäkerhet, att skapa gemensamma regler för flygplansbuller och säkerhet och att bana vägen för ett gemensamt europeiskt luftrum den europeiska flygplansindustrin en möjlighet att bedriva sin verksamhet i en mer harmoniserad teknisk miljö som motverkar effekterna av de nuvarande icke enhetliga nationella bestämmelserna.
- En allmänt sjunkande efterfrågan: försvarsindustrierna har ställts inför krympande marknader sedan slutet av det kalla kriget, medan tillverkarna av civila flygplan fortfarande känner av den kris som drabbade flygbolagen efter händelserna den 11 september 2001⁵². Flygplansindustrins strukturella situation beror på dess förmåga att bilda fusioner och konsolidera sig på EU-nivå⁵³.

Dessa handikapp har sammantaget lett till att de europeiska tillverkarna har tappat terräng och har svårigheter att upprätthålla de investeringar och den innovation som behövs för att de skall fortsätta att vara konkurrenskraftiga. **Industrin befinner sig därför i en kritisk konkurrenssituation och det behövs snabba och beslutsamma insatser för att vända denna utveckling.**

⁵¹ KOM(97) 583 slutlig.

⁵² Vitaliteten i EU:s flygplansindustri beror därför inte så lite på flygbolagens ekonomiska situation.

⁵³ EG-domstolens beslut nyligen att erkänna Europeiska gemenskapens exklusiva kompetens på de områden som styrs av interna EU-regler bör underlätta en anpassning av den relevanta lagstiftningen.

Den policy-mix som har tillämpats på EU-nivå beträffande flyg-, rymd- och försvarsindustrin har normalt inte gått längre än till stöd av FoU-verksamhet. Det är uppenbart att detta inte är tillräckligt för att hantera konkurrensutmaningarna inom denna sektor. Kommissionen har inrättat en rådgivande grupp bestående av industriledare och ledamöter från kommissionen och andra EU-institutioner. Detta initiativ, kallat STAR 21⁵⁴, har resulterat i en rapport där man utifrån en analys av situationen utfärdade flera rekommendationer om politiska insatser för att särskilt förbättra konkurrenskraften.

Rekommendationerna handlar om forskning och utveckling, mänskliga resurser och forskares rörlighet, harmonisering av militära krav för att främja utvecklingen av en inre marknad, en ambitiös rymdpolitik (särskilt med Galileoprogrammet) och främjande av en samhällsstyrning av den civila luftfarten på EU-nivå, samt utveckling av en effektiv europeisk försvarspolitik.

Instrument för en ambitiösare industripolitik inom denna sektor kan lätt tas fram om det görs tydliga åtaganden. Vad som behövs är sådana tydliga åtaganden av alla berörda parter – framför allt medlemsstaterna – om konkreta insatser för att förbättra dessa nyckelindustriers konkurrenskraft.

4. *Bioteknik*

Bioteknik är en mycket innovativ och starkt kunskaps- och specialistberoende verksamhet som i allt högre grad påverkar konkurrenskraften hos industrier längre fram i distributionskedjan, till exempel tillverkningen av läkemedel, växtskydd eller livsmedel från jordbruket. Stora företag är viktiga, men de små och medelstora företagens roll för innovationen och deras kontakter med universitet och forskningscentrer (som de ofta har avknoppats från) förklarar några av denna industris särdrag, nämligen bildandet av kluster och den geografiska koncentrationen.

Även om några europeiska företag håller världsklass är innovationskapaciteten hos den europeiska biotekniksektorn totalt sett fortfarande mycket lägre än i USA och skillnaden tycks inte minska. När det gäller antal patent beviljade av de amerikanska och europeiska patentmyndigheterna till amerikanska företag respektive EU-företag är förhållandet omkring 3:1 och 3:2. De amerikanska bioteknikföretagen växer också snabbare och har fler nya produkter på gång än sina motsvarigheter i EU⁵⁵.

Denna utveckling beror till stor del på de problem som möter de små och medelstora företagen på detta område, t.ex. långa utvecklingstider, stränga tillståndsförfaranden och brist på finansiering, vilket innebär att små och medelstora företag som är först med nya produkter och processer ofta inte kan se till att de kommer ut på marknaden. I stället för att snabbt bli större leder detta till att de tvingas licensera sina patent till större företag eller gå med på att bli uppköpta. Dessutom har frågor rörande etik, miljö- och konsumentskydd gjort det svårt att skapa en gemensamt accepterad och lätthanterlig rättslig ram. Detta i sin tur har gjort det svårt för företagen att utveckla produkter och processer som kan släppas ut på marknaden under förutsägbara förhållanden. Detta påverkar i sin tur konkurrenskraften hos industrier längre fram i distributionskedjan, framför allt läkemedelsindustrin.

⁵⁴ *Strategic Aerospace Review for the 21st century.*

⁵⁵ Dessa frågor behandlas också i kommissionens konkurrensrapport 2001. Förhållandet beträffande patent avser år 2000 för USPTO och år 1997 för EPO.

Dessa faktorer tyder sammantaget på att det finns allvarliga luckor i den politiska ramen för denna kunskapsintensiva verksamhet, vilka måste åtgärdas för att den så mycket som möjligt skall kunna bidra till EU:s konkurrenskraft. Även om EU väldigt tidigt erkände bioteknikens betydelse, riktades den politiska uppmärksamheten i början mot miljö- och konsumentskyddsaspekter utan att direkt beröra den europeiska bioteknikens konkurrenskraft (förutom stödet till FoU-verksamhet).

Detta var uppenbart inte tillräckligt för att åtgärda dess svagheter, vilket är skälet till att kommissionen har gjort en fördjupad analys av konkurrenssituationen för EU:s biotekniksektor på grundval av undersökningar, grundliga samråd med intressenterna och riktmärkning mellan medlemsstaterna och USA. Dessa insatser ledde till att man kunde fastställa industrins behov och att man fick rejäla kunskaper om dess starka och svaga sidor. I handlingsplanen om biovetenskap och bioteknik⁵⁶ föreslogs nyligen en integrerad och heltäckande strategi med en kombination av åtgärder för att förbättra konkurrenskraften samt åtgärder för att säkerställa en ansvarsfull samhällsstyrning. Den grundas på omfattande samråd med intressenter för att hantera samhälleliga intressen. Några av de viktigaste inslagen i handlingsplanen är följande:

- En förstärkning av värdekedjan är absolut nödvändig. Bioteknik är i hög grad kunskaps- och resursbaserad. Viktiga prioriteringar är därför tillgång till kvalificerad arbetskraft, effektivt stöd till forskning av världsklass, kopplingar mellan spetsforskningscentrer i det europeiska forskningsområdet, ett lättbegripligt och effektivt system för skydd av immateriell äganderätt och en tillräcklig tillgång på kapital.
- En ansvarsfull samhällsstyrning måste säkerställas. En effektiv samhällsgranskning och kontinuerlig offentlig dialog är avgörande förutsättningar för bioteknikens utveckling i Europa. Dialogen måste ovillkorligen omfatta etiska frågor som är centrala för vissa områden av biotekniken. En vetenskapligt baserat, öppet, effektivt och proportionerligt regelverk som rymmer respekt för försiktighetsprinciperna och lämplig konsumentinformation är ett viktigt krav för att skapa tillit och förtroende, även om det inte bör skapa onödiga administrativa bördor och hinder för ansvarsfull innovationsverksamhet.
- På internationell nivå skulle EU kunna gå i täten för utarbetandet av internationellt godkända riktlinjer, standarder och rekommendationer och bör även se till att utvecklingsländerna enligt deras politiska syften får del av de positiva effekterna av bioteknik.

Alla dessa prioriteringar kan bara uppnås genom en kombination av instrument från olika politikområden (däribland folkhälsan och konsumentskyddet, den inre marknaden, miljöpolitiken, handelspolitiken, samt regelverket – villkor för marknadstillträde, lagar för att tillåta eller förbjuda viss praxis, forskningsvägar eller tekniker – etc.). Det kommer därför att krävas en lämplig samordning av instrumenten från EU:s olika politikområden för att förbättra bioteknikens konkurrenskraft.

5. *Telekommunikationssektorn*

⁵⁶ Som ingår i meddelandet från kommissionen "Biovetenskap och bioteknik – En strategi för Europa" (KOM(2002) 27 slutlig).

Telekommunikation är en sektor av enorm betydelse för EU:s ekonomi, som kännetecknas av en nära sammanflätning av tjänste- och tillverkningsverksamheten. Med intäkter på över 300 miljarder euro sysselsätter den mer än 1,5 miljoner människor. Den har haft en tvåsiffrig tillväxt de senaste åren och bidrar till produktivitetstillväxt och välbefinnande inom flera områden av ekonomin. Europeiska företag i världsklass har uppstått när det gäller tjänster och utrustning, och de flesta av dem har baserat sin internationella expansion på en Europatäckande närvaro.

Denna situation är resultatet av en genomgripande förändring inom industrin det senaste decenniet, som kännetecknas av en övergång från nationella fasta rösttelefonimonopol till en situation där slutanvändarna erbjuds ett stort antal innovativa tjänster från olika leverantörer. De viktigaste faktorerna bakom förändringen har varit avregleringsprocessen i hela EU i kombination med framstegen inom den digitala tekniken. Vidare har de internationella handelshindren inom telekommunikation i stor utsträckning undanröjts, vilket har möjliggjort konkurrens på global nivå inom nästan alla marknadssegment.

När det gäller tjänster domineras industrins struktur fortfarande av de gamla inhemska aktörerna, men deras marknadsandel har stadigt minskat när det gäller fasta tjänster, särskilt rikssamtal och internationella samtal. När det gäller mobila tjänster kännetecknas de nationella marknaderna av att det finns flera operatörer och i två tredjedelar av medlemsstaterna är de ledande operatörernas marknadsandel mindre än 50 %⁵⁷.

När det gäller telekommunikationsutrustning har stordriftsfördelar lett till en betydande koncentration av industrin de senaste 15 åren och bara en handfull europeiska aktörer inom alla produktsegment. Den dramatiska ökningen av mobila tjänster och Internettjänster har emellertid fått en del företag att uteslutande rikta in sig på mobilteknik, medan alla större koncerner har mött konkurrens från mindre innovativa företag, särskilt från Nordamerika, Japan och Sydostasien.

Den policy-mix som har tillämpats inom sektorn är avreglering av infrastruktur och därmed förbundna tjänstemarknader på grundval av EU:s konkurrenslagstiftning i kombination med EU-harmoniserade regelprinciper som tillämpas av nationella myndigheter. EU:s stöd till forskning och utveckling när det gäller teknik för informationssamhället har dessutom bidragit till att förstärka den vetenskapliga och tekniska basen för den europeiska industrin och uppmuntrat den till att bli mer konkurrenskraftig på internationell nivå.

Sektorn står emellertid inför problem som beror på en kombination av faktorer: IT-bubblan som sprack, den ekonomiska nedgången och överkapaciteten. Samtidigt står mobilsektorn inför övergången från andra till tredje generationens mobiltelefoni: höga licenskostnader för tredje generationens mobiltelefoni är en börda för flera operatörer i Europa. I detta sammanhang har operatörerna minskat sina investeringar i anläggningstillgångar. Det har lett till att den europeiska utrustningsindustrin har gjort stora nedskärningar i sysselsättningen. **Sektorns konkurrenskraft är därför utsatt för starka påfrestningar, vilket understryker behovet av att mobilisera tillgängliga politiska instrument.**

Ett sätt att komma vidare tycks vara att stimulera efterfrågan och skapa ett tryggare investeringsklimat. De regulativa och politiska initiativ som håller på att genomföras bör ge ett väsentligt bidrag till att uppnå dessa mål:

⁵⁷ Sjunde rapporten om genomförandet av EU:s lagstiftning på telekommunikationsområdet, KOM(2001) 706.

- Det nya regelverket, som skall genomföras av medlemsstaterna före juli 2003, är mer flexibelt än det nuvarande. Det kommer att öka reglernas stabilitet och genomsynlighet och främja ökad konkurrens och större valmöjligheter för konsumenterna. Det nya regelverket måste ha genomförts i sin helhet i tid och vara stabilt.
- Handlingsplanen för e-Europa 2005 syftar särskilt till att stimulera säkra tjänster, tillämpningar och innehåll på grundval av en allmänt tillgänglig bredbandsstruktur. Bredband har hittills haft en långsam tillväxt, men med nya produkter och tjänster förväntas det bli en av de största tillväxtmarknaderna för utrustningstillverkare i framtiden.
- De nuvarande programmen för forskning och utveckling och därmed förbundna initiativ bör bidra till att uppmuntra användningen av bredbandsinfrastruktur, däribland 3G-infrastruktur, och utvecklingen av nya tillämpningar genom att till exempel stödja projekt rörande flerspråkligt innehåll, innovativa mobila betalningssystem och tester av innovativa 2,5-3G-tjänster.
- Inom den elektroniska handeln kommer EU:s ansträngningar att försäkra sig om konsumenternas förtroende genom dataskydd, Internetsäkerhet och tilltro till branschen (*e-confidence*) att bidra till stabila och förutsägbara villkor och öka konsumenternas tilltro till inköp via Internet - en viktig förutsättning för en konkurrenskraftig marknad.